

AS

Akademik Sinema

FILİMCİLİK
SİNEMACILIK
DERGİSİ

SAYI : 1

TEMMUZ 69

Türk Sinemasında
PRODÜKTÖR

SİNEMA

Nereye Varmak Üzere

SINEMATEK

**AKADEMİK
SİNEMA**
Aylık
Filmcilik ve
Sinemacılık
dergisi.

●
Kurucusu :
HAYRİ CANER

Sahibi ve
Sorumlu
yönetmeni :
Selim Sabit PÜLTEN

●
Yönetim Yeri :
Babiâli, Ankara Cad 66
İSTANBUL
Yıllık Abone : 60 Lira

Dizgi - Baskı :
ACAR MATBAASI

●
Kapak:
AYDIN MATBAASI

Klişeler :
TEZEL KLİŞE

●
Son Baskı : 10/7/1969

**BU YIL
ADEDİ**

TÜR
yap
ması mü
sokulan
maların
yıl sonu
malle b
pıncıları
yılında c
yordu.
Geçen y
larında
çoğalma

SİNEMATEK

AYIN RAPORU

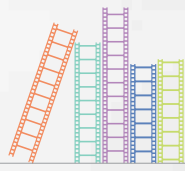
**BU YIL YAPILACAK FİLİM TOPLAM
ADEDİ (220) Yİ AŞACAK!..**

Hayri CANER

TÜRK SİNEMASI'nda bir altı ay daha tamamlandı. Film yapımcılarının bu yıl geçmiş bütün yılların rekorunu kırmaması mümkündür. İlk altı ay içinde çekimi tamamlanıp vizyona sokulan film adedinin (101) olması bunu gösteriyor. Çoğu firmaların Ağustos ayından sonra faaliyetlerini arttırmaları ve yıl sonu amortisman filimlerinin de ilâvesiyle yakın bir ihtimalle bu rakam (220) yi aşacaktır. Bilindiği gibi film yapımcılarının bundan önce ulaştıkları en büyük rakkam, 1966 yılında olmuştu. O yıl çekilen filimlerin tamamı (229)u buluyordu.

Geçen yıl hasılatların artması üzerine yapımcıların programlarında değişiklikler meydana gelmiştir. Bu yılın prodüksiyon çoğalmasını buna bağlamak en doğru davranış olur. Ancak bu-

SİNEMATEK

nun karşılığında da önümüzdeki sinema sezonunda hasılatların bölünmesiyle, geçen yılın kârlarından uzak kalınabileceğini de hatırd tutmak gerekir. Beri yandan rekli filim yapımının akıllara durgunluk verecek derecede gelişmesi Türk Sineması'nın geleceğini düşünenlere korku vermektedir. Çünkü renkli filim yapımının maliyetleri asgari yarım milyon liradan başlamaktadır. Oysa renkli filimler için bölge gelirleri toplamı birinci vizyonlarla ancak 300.000.— lirayı buluyor. Bu durumda yapımçı filime başladığı anda 200 bin lira zararı peşinen kabul etmiş görünmektedir. İkinci vizyonların olabilmesi de filimin iş şansını fazlalığıyla ilgilidir. Oysa yapılan hazırlıklara ve şimdiye kadar çekilen filimlere bakılırsa, bütün prodüktörlerin listeleri DRAM, DRAM - AVANTÜR konularla doludur. Roman adaptasyonları bıkkınlık verecek derecede artmıştır. Böyle bir ortamda seyirciden aynı ilgiyi beklemek imkânsızdır. Üstelik filim fazla olunca, belirli bir sinema bütçesi olan seyircinin «iyi seçim» yaparak sinemaya girmesi gerekecektir. Oysa yapımçının istediği, her filiminin «çok iyi iş yapması»dır. Aksi halde kâr getiren filimlerin, zarar eden iki filimle bütün kârlarının uçup gitmesi düşünülecek bir meseledir.

Nihayet sinemacı sorunu karşımıza çıkmaktadır. Ay içinde aldığımız haberlere bakılırsa, sinema salonu sahibi bu yıl henüz ortaya çıkmıyan, yayınlanmıyan listeler karşısında endişelidir. Salonunu tamamen yerli filim oynatımına ayırmış sinemacılar gelecek filimlerin değeri üzerine kesin bir yargıya da varamıyorlar. Çünkü iki yılın öncesinin temposuna giren prodüktörlerin bir hayli hızlı çekim yaptıkları acı bir gerçek. Üstelik senaryo, distribüsyon hazırlıkları da oldu-bittiye getirilmekte ve filimlerin «iş gücü» farkında olmadan azaltılmaktadır.

1970'in eşiğinde bir TÜRK SİNEMASI için çok daha dikkatli davranmak ve hazırlıkları aylar öncesine aldırarak artık şart olmuştur.

S
Başk
tü fi
çıkma
nuçla
ne M
GÜN
ayın
B
RİSİ
doğac
se bu
sinem
tun,
ne za
lanma

SİNEMATEK

SENARYO ÇIKMAZI

Cüneyt Şeref ABUSTAY

Son düzenlenen Antalya Film Festivalinde Türk Prodüktörler Cemiyeti Başkanı Turgut DEMİRAĞ «Benim de filmim dahil bu yıl festivale en kötü filmler katılmıştır. Sonuçlar yetersizdir... Gelecek yıl yarışmaya katılan çıkmayacaktır...», Başka bir film yapımcısı «Adana Film Festivalinin sonuçları daha yarışma başlamadan bellidir. KUYU kazanacak» diyor... Mine Mutlu ise çalışacağı şirketlere on koşul sunuyor. Biri «Film engeç ON GÜN içerisinde bitecek!..» Adana'da birincilik alan «Kuyu» filmi Temmuz ayında İstanbul'da vizyona giriyor.

Bu olaylar tümüyle TÜRK FİLMCİLİĞİNİN NASIL BİR ÇIKMAZ İÇERİSİNDE OLDUĞUNU GÖSTEREN SORUNLARDIR. On yıl önce bu sonucun doğacağını biraz ileriye gören rejisör ve işverenler biliyorlardı. Ama kimse bu gidişi durdurmak istemedi, istemiyor! Türk sineması bir kaptı kaçtı sineması olmuştur; kendi kendini iki üç yıl arayla tekrarlayanlardan tutun, seriyal film çevirenlere kadar... Biri çıkıp bu düzene DUR levhasını ne zaman koyacak? Bu durma olmazsa koyun sürüsü gibi uçuruma yuvarlanması Türk Sineması için kaçınılmaz bir SONDUR!

SİNEMATEK

Türk sineması yeteneksizliklerin, tükenmişlerin çemberinden kurtulmalı, bir tutumsal düzen içerisinde, sinema salonu, seyirci ve koşullar bilinçli kontrollerle ele alınmalı hiç olmazsa kötünün iyisini yapma çabası yüreğimize yerleşmelidir.

Bu yazımda sinemamızın en büyük ihtiyacı olan senaryoya değinmek istiyorum.

Temmuzun 20 sinde (X) şirketi bir film çevirecektir. On günlük bir süre sonra çekim başlayacaktır. Senaryo hazır değildir. İşveren (Q) artistli, vurdulu kırdılı bir film istiyordur. Senarist İstanbul'da geçecek böyle bir senaryo yaz derler. O kişi aynı gece bir kısa hikâye yazar. Ertesi gün işveren % 20 sini değiştirir. Filmin as oyuncusu da bir iki yere dokunur. Rejisöre zaten uzun bir çalışma görmeden ortaya gelmiş, hiçbirşey anlaşılmayan kısa hikâye verilir. O da yeteneklerince bir değişiklik yaptıktan sonra Senariste «Çarşambaya senaryonun ilk sayfasını getir. Perşembe çekim başlayacak, sonra Cumartesiye kadar da tamamlarsın» derler. Film ertesi Perşembe biter. Belkide bir süre sonra yapılacak herhangi bir festivale de katılır.

Bir senarist yılda 100'e yakın filme senaryo hazırlıyorsa 1) Üç günde bu hazırlanıyor. 2) Çok çalışıyor. 3) Az okuyor. 4) Karnıda doymadığı anlaşılır!..

Pardayanlar, Fantomalar, Anjelikler çeken Bernard BORDORIE'ye Antalya Festivalinde de yarışma dışı gösterilen son filmi «Catherine»in senaryosunu iki kişi hazırlamış... İtalyanların bir iki yıl önce oynatılan «I dieci gladiatori» On Gladyatör filminde üç kafa yanyana gelince ortaya çıkmış... İspanyolların İtalyanlarla hazırladığı Şeker Tabanca «Sugar Colt» da iki kafadan doğmuş... Bu filimleri kimse yarışma için hazırlamamıştır. Yalnız iş yapışın düşüncesiyle çevrilmiştir. Hiçbir direnişide yoktur. Ama tek eleman istenilen sonuca gidemeyeceğini bildiği için bir ikinciyeye ihtiyaç duymuştur. En az üç veya altı ay üzerinde çalışılmıştır. Bunun karşılığında senaristinde karnı doymuş, işverende istediğini elde etmiştir. Ayrıca başka senaristlerde iş kapıları üç dört kişilik çemberle kapatılmamış, yetenekli senaryolar elde edilmiştir.

İtalyan Film Yapımcısı Lorantis «Kara Melek» adlı bir romandan yararlanıp İstanbul'un Fethi'ni çevirecekti. Senaryo yıllarca önce yazılmıştı. İmkân olmadı, rafa kaldırıldı. Yıllar sonra ele alınıp tekrar yazılması için. 1940 yılında Jules FURTHMAN adlı birinin senaryosu Howard HAWKS tarafından filme alınıyordu. Fakat rejisör 10 günlük bir çalışmadan sonra seti terk etti. Filmi yalnız bugüne kadar işveren olarak tanınan Howard HUGHES tamamladı. Bu kişinin çekimi bir rejisör kadar iyi bildiğini kimse dü-

SİNEMATEK

şünemez. Ama cinde çok çok iyi bir konu ve yine çok çok iyi hazırlanmış bir senaryo vardı. Kimbilir belkide yıllar sürmüştü hazırlanması. Kolaylıkla tamamlandı film. Bugün dahi westernlerin en iyilerinden biridir «The Outlaw» Kanun Dışı.

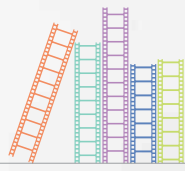
Türk sinemasının en büyük yeteneksizliğinden biri iyi senaryocular ve konulardan yoksun olmasıdır.

Konu nedir? : ... Çok eski yıllarda dahi hesaplanmış; dünyada 300 civarında konu olduğu. Ama Sportoto'da 13 maçı nasıl kolay kolay kimse bilemiyorsa 300 Ana konudan da Milyarlarca değişik konu çıkar! Shakespeare dahi «Hamlet»i yazarken Sophokles'in «Elektra»sından yararlandı diyenler çoktur. «Karmen»i Bizet bestelemiştir. Bugün bir başka besteci «Karmen»i konu alıp başka notalarda bestelerse hiçbir zaman ÇALDI denemez. «Romeo ve Juliet» nasıl Portorikolularla, İtalyanların mahalle kavgası haline gelip «BATI YAKASININ HİKAYESİ» oluyorsa, «Koroğlu» da iyi bir polisiye filmi olabilir! Yalnız örneğin «KÖROĞLU»nu ortaya çıkar. Bunun içinde üzerinde çok çalışılması, çalışanların ise genel kültür bakımından dolu bulunması şarttır.

Bir insan ençok ömründe 9.000 adet kitap okurmuş. Bunu ben söylemiyorum. Bizim sinemamızı doğru yola yöneltecek kişide hiç olmazsa bu 9.000 in 300 ünü okusun artık!

Bugün dünya sinemasında kendi kendini tekrar ediyor. Ama yetenekle bir şekilde. Üç yıl arayla değil. Hiç olmazsa 10 ar yıl arayla. Türk Film İşvereni senaryo konusunda artık çemberi yarmalı, genç, dinamik hikâyecilere; bu konuda gelişmeleri için yarışmalar açmalı, onları korumalı ve çoğaltmalıdır. Onlar ne kadar az olursa Türk Sinemasıda o kadar çabuk yok olur. 250 ile 500 liraya üç sayfalık bir Amerikan filminin tekrarı olan hikâyeleri almaktan çekinmelidir, bu işveren. **Konuya** karşılığını vermelidir. 50.000 lira bir artiste verilirken senaristin en çok 5.000 enaz 1000 lira alması faydalı bir sonuç vermez. Şirketler maaşlı senarist dahi tutmalıdır. (Dışarı sinema BİLİRKİŞİ dahi tutuyor!) Biz neden onları yaşatmıyalm, yaşatmıyoruz?

Senarist ise istenilen konuya göre neyi arayacağını bilecek güçte olmalıdır!

SINEMATEK

Sansürde Bu Ay

(1 Haziran 1969 ve 30 Haziran 1969 tarihleri arasında sansürden çıkan yerli filmlerin listesidir.)

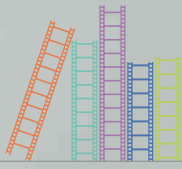
Filimin Adı :

Filimin Adı :	Sansür Tarihi :	Karar No.
1. GARİBİN MEZARINI TAŞTAN OYUN	3 Haziran 1969	110
2. GÖKBAYRAK	"	111
3. KARTAL EFE	2 Haziran 1969	112
4. NİSAN YAĞMURU	6 Haziran 1969	116
5. GARİBAN ÜÇ ARKAĞAŞ	"	117
6. SABRİN SONU	10 Haziran 1969	121
7. AŞK YARASI DERİNDİR	11 Haziran 1969	122
8. EVVEL ALLAH, SONRA BEN	"	123
9. ELİFİN ÇİLESİ	10 Haziran 1969	124
10. GALATALI FATMA	12 Haziran 1969	125
11. KARA ŞAPKALI ADAM	"	126
12. VATANSIZLAR	17 Haziran 1969	127
13. ÇİLE	"	128
14. MUHABBET KUŞU	18 Haziran 1969	130
15. KALDIRIM ÇİÇEĞİ	"	131
16. BEŞ ASİ ADAM	19 Haziran 1969	132
17. SENİNLE DÜŞTÜM DİLE	20 Haziran 1969	135
18. URFA - İSTANBUL	24 Haziran 1969	137
19. MAZİMDEKİ KADIN	"	138
20. BEŞİKTEKİ MİRAS	"	139
21. HAYAT KURBANI	25 Haziran 1969	140
22. AFFET BENİ ALLAHIM	26 Haziran 1969	141
23. ALLAH AŞKI YARATTI	"	142

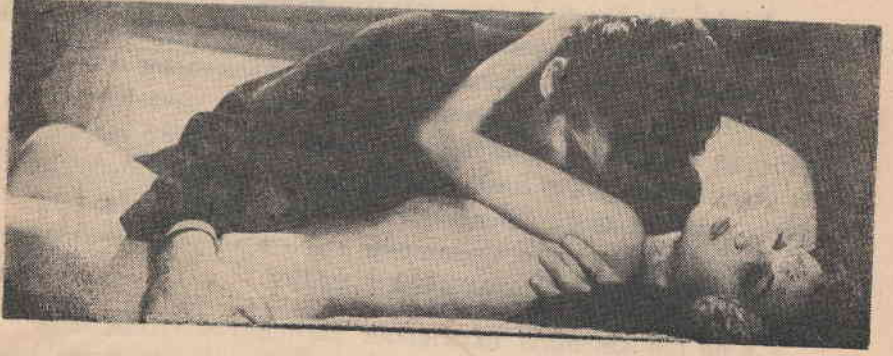
Notlar :

- 1) Bu ay içinde çekimi tamamlanıp sansürden geçen yerli film adedi 23'dür.
- 2) Karar No. larındaki atlamalar, yabancı film sansürleri, tekrar sansürleri ve kısa meyajlı bazı filmlerin sansürleri sebebiyle olmuş-sürleri ve kısa metrajlı bazı filmlerin sansürleri sebebiyle olmuş-
- 3) 1 Ocak 1969 tarihinden 30 Haziran 1969 tarihine kadar sansürden geçip vizyona giren yerli film adedi (6 ay için) 101'dir.

SİNEMATEK

SİNEMAMIZDA **SEKS** UNUTULUYOR MU?

Selim Sabit PÜLTEN

Sinema; insanların, her ülkede ayrı özellikleri olsada «ortak beğeni» sağlayabilen eğlencesidir. Görerek ulaşılan ortak beğenilerin başlıcalarından biri «seks», dünya sinemasında her geçen sürede daha yaygınlaşıyor. Seksten yararlanan dış sinema, bu «ortak beğeni» yi sansürün elinden kaçırdığı kadarıyla bize de yansıtıyor.

SİNEMATEK

Biz de, sekse ilgiyi «erkek ve dişi» yönleri ile, çıplaklığı, karşı cinsle ilişkileri, davranışları «güzel»liği ölçüsünde sinemada değerlendirebiliyor muyuz?

Varlık Dergisi 613. sayısındaki «soyunuk Kadın» adlı yazımda bu konuya değinmiş ve «Erkek seyirci»nin ilgisinden yararlanabilme» üzerinde durmuştum. Azımsanmıyacak erkek seyirci bizde yeterince önemsenmektedir. Sinema çevreleri erkek için seks görüntülerini bayağılığa vardırarak kadar zorlamakta, öte yandan iyi rejisörün elinde aynı seks görüntüleri «kuratıcı» olabilmektedir. Dengeli ve bilinçli «seks» sinemamız için önemli bir konudur. Çoğunluğu kadın olan yerli film seyircisi'nde «seks ilgisiyle düşünülme midir?

Yine dış sinemayı hatırlamak zorundayız. Ortak beğeni: dişi ve erkeği ile seks bunalımlarını «sinema» ile gerçekleştirebilmek fırsatı vardır. Erkek'li seks görüntüleri, güzel erkek, yapılı, güçlü erkek çıplaklığı «dişi bunalımları» olan seyirciyi dengeli ve bilinçli olarak çoğaltabilirse, bizde de iki yönüyle seks «iş» desteği olacaktır. Ashında seks'in bu yönünden yararlanmak güçtür ve biraz da tehlikelidir. Sinema «etkileyici» bir organdır. Toplum'un eğitilmesi, yön alması yer yer sinemayla da bağıntılıdır. Kötü etki'ye yol açmadan «seks» den yararlanabilmek, hele seyirciyi tedirgin etmeden bunu başarmak «güç» deyimini de aşacaktır belki...

Ama bu yolda açılacak, seks yönüyle sinema, seyircisini bulacak, iyi-kötü etkileri tekrar tekrar konuşulacaktır. Seyircinin istediği yönde sinema, ilgiyi artırmak için bütün dünya insanının ortak beğenilerini zorlamaktadır. Türkiye'de de biraz gecikerek bile olsa sinema genel ölçülere uyacak, akıntıda ilerleyecektir.

Konu, böylesi kısa bir yazıyla ancak anılma durumundadır ki, başka yazılarda önemle konuşulup üzerinde durma gereği vardır.

HABERLER...

«İNCE MEMED» SANSÜRÜ KARIŞTIRDI!..

● ERMAN FİLM şirketinin 1969/1970 sezonuna yetiştirmek için hazırlıklarına başladığı **Yaşar Kemal**'in ünlü eseri «**İnce Memet**»in yapımı şimdilik kaldı. Sansür bazı nedenlerle filimin senaryosuna izin vermedi. Diğer yandan Yaşar Kemal «**İnce Memed**»i fırsat bilerek sansürle büyük bir mücadeleye girmiş olduğunu açıkladı. Yazar Anayasaya aykırı sansürün tamamen kaldırılması için ilk müracaatını Damıstay'a yapacaktır. Eğer «**İnce Memed**»e izin alınırsa, konuyu sinemaya aktaracak yönetmen **Lütfü Ö. Akad** olacaktır. Diğer yandan **İnce Memet** rolü için de **Yılmaz Güney** ile anlaşma yapılmıştır. Filimin prodüktörü **Şeref Gür**'dür.

● Diğer yandan yine **Erman Film** adına Haziran ayı içinde iki film yapılmıştır. Bunlardan birincisi genç yönetmen **Halit Refiğ**'nin «**Sana Yâr Olamam**» adlı filmidir. (Bu filmle ilgili bir yazıyı iç sayfalarda okuyacaksınız.)

● İkinci film, **Orhan Aksu**'un rejisörlüğünü yaptığı «**Uykusuz Geceler**» adlı prodüksiyondur. «**Hiçkırık**» başarısının devamını sürdüren Erman Film bu kere yine **Hülya Koçyiğit - Ediz Hun** çiftini tamamen renkli çekilen «**Uykusuz Geceler**»de seyirci karşısına çıkarıyor.

ACAR FİLM RENKLİ FİLM ÇEKİMİNİ HIZLANDIRDI!..

● Türkiye'nin en mükemmel stüdyo tesislerine sahip Acar Film Stüdyosu'na geçtiğimiz aylarda ilâve edilen **RENKLİ FİLM LABORATUVAR**'ları tam randımanla çalışmaya geçmiş bulunmaktadır. Önümüzdeki sinema sezonuna yetişecek yerli filimlerin büyük bir kısmı bu stüdyolarda hazırlanacaktır.

● Acar Film renkli stüdyo çalışmalarına kendi filimleriyle başlamıştır. Şu sıralarda dublajına geçilen «**Fosforlu Cevriye**» firmanın süper prodüksiyonları arasında yer alıyor. Bilindiği gibi bu bir ikinci çekimdir. Daha önce **Orhan Günşiray** ile **Neriman Köksal**'ın oyadıkları filimin yeni kahramanları **Tanju Gürsu** ile **Türkân Şoray**'dır.

SİNEMATEK

- o Filim yıldığı Türkân Şoray'ın kaleme aldığı ünlü roman «**Buruk Acı**» da çekimi tamamlanmış filimler arasındadır. Temmuz ayı içinde çekimine başlanan üçüncü renkli film «**Yarın Başka Gündür**» adını taşıyor.
- o Acar Film'in yeni film projelerinden bir başkası da, yine Hülya Koçyiğit'in oynayacağı «**Sen Bir Melektin**». Bu prodüksiyonun erkek oyuncusu **Cüneyt Arkın** olacaktır.
- o Acar Film'in sürekli yönetmeni **NEJAT SAYDAM** bu sezonda da işinin başındadır ve çekilen iki filmi Saydam tamamlamıştır. Saydam bu ay içinde «**Yarın Başka Bir Gündür**»ü çekerken, diğer yandan da gelecek ay içinde yapacağı «**Sen Bir Melektin**»e hazırlanmaktadır.

SANER FİLM SEKİZ RENKLİ FİLMLE LİSTELERİN EN BAŞINDA!..

- o Her yıl yeni bir atılışla sinema çevresini heyecanlandıran **Saner Film**'in yeni sezon için hazırlıkları gerçekten ilginç. Bir süredir, **Türkân Şoray** ile çalışmayan firma bu kere renkli iki filmi için ünlü yıldızla anlaşma yaptı. İlk Türkân Şoray filminin çekimine Ağustos ayı içinde başlanacak.
- o Geçen yıl yapımı aksıyan «**Turist Ömer Arabistan**»da bu sezona yetiştirilecektir. Tamamen

Mısır'da çekilecek filmde **Sadri Alışık** yine Ömer tipini oynayacaktır. Nil Nehri ile Ehlam'ların civarında yapılacak lokal çalışmalar için Saner Film ekibi Ağustos sonunda Mısır'a hareket edecektir.

- o Saner Film'in dört filmi, geçen yıl olduğu gibi, **Türk-Lübnan** ortak yapımı.
- o Yapılacak filimlerin yönetmenleri **Atıf Yılmaz Batıbeki** ile **Hulki Saner**.
- o Saner Film'in bu sezon yapacağı çok önemli bir film de, daha önce Atıf Yılmaz'ın Güven Film adına yaptığı «**Kızıl Vaz**»dur. Bu kere renkli olarak yine Yılmaz tarafından çekilecek filmde yeni oyuncular **Hülya Koçyiğit**, **Engin Çağlar** ve **Ferit Şevki**'dir.

METİN ERKSAN PİYASAYA DÖNDÜ!..

- o Bir süredir «**direnış**» gösteren **Metin Erksan** nihayet «piyasa» koşullarına boyun eğmiş durumda. **Ak-Ün Film** adına «**Paprika**» adlı bir romant çekiyor. Senaryo'da ne tür bir değişiklik yaptığı bilinmiyen Erksan'ın oyuncularını **Türkân Şoray** ve **Ediz Hun**. «**Çingene Aşk**» adıyla çekilen filmin foto direktörü **Ca-hit Engin**.

«VATAN VE NAMIK KEMAL» İKİNCİ ÇEKİM İÇİN HAZIRLANI- YOR!..

SİNEMATEK

Sadri
oyunla-
tam'la-
lokal
n eki-
pa ha-

geçen
an or-

amen-
ile

apaca-
daha
Film
dur.
Yıl-
film-
Koç-
Şev-

eren
asa»
du-
Pap-
vor.
klik
a o-
Ediz
çe-
Ca-

NI-

- o 1951 yılında üç film yönetme-
ni tarafından filme alınan «Va-
tan ve Namık Kemal» bu kere
Uğur Film tarafından renkli o-
larak çekilecektir. Daha önce
Sami Ayanoglu, Talât Artamel
ve **Cahide Sonku**'nun bir arada
yönettiği filmi, genç rejisör
Duygu Sağıroğlu çekecektir. 20
Temmuz'da başlanacak bu bü-
yük prodüksiyonda Namık Ke-
mal rolünü daha önce «**Hostes**
Hanım» adlı kordelâyla sinema-
da görünen tiyatrolarımızın bü-
yük oyuncusu **Yıldırım Önal** oy-
nıyacaktır. Filimin en büyük öz-
zelliği, **Önal'ı perdeye kazandır-
ması yanında**, 1950 dönemi yö-
netmenleriyle, Duygu Sağıroğlu
gibi genç bir yönetmenin Türk
Sineması'nın 1970 eşliğindeki gü-
cünü ayrıntılı olarak ortaya
koyabilmesidir. «Bitmiyen Yol»
dan bir hayli uzaklaşmış görü-
nen Sağıroğlu'nun piyasa koşul-
larına uyararak çekeceği filmiden
nasıl bir sonuç çıkaracağı me-
rak vericidir.
- o Yine **Uğur Film** Orhan Elmas'
ın çektiği «**Boş Beşik**»in çeki-
mini bitirmiştir.
- o Uğur Film sahibi **Memduh Ün'**
ün kamera arkasına geçmesi Ey-
lül ayını bulacaktır. Renkli çe-
kilecek kordelânın oyuncusu
Cüneyt Arkın'dır.
- o Uğur Film'in bu arada **Ülkü Er-
akalın**'a yaptıracağı ve baş ro-
lünü **Hülya Koçyiğit**'in oynıya-

cağı bir başka önemli filmi de
Ölmüş Bir Kadının Evrakı
Metrukesi»dir.

KADRİ YURDATAP FATMA GİRİK ile SEMA ÖZCAN'I AYNI FİLİMDE OYNATIYOR!..

- o Tiyarodan sinemaya geçtikten
sonra başarılı oyunlarıyla yerli
film seyircisinin ilgisini çeken
Sema Özcan, şimdi de kendisin-
den çok önceleri sinemanın bü-
yük yıldızı olmuş bir kişiyle ay-
nı filmde karşı karşıya geliyor.
Özcan'ın oyun arkadaşı **Fatma**
Girik ve yeni yapılacak bu filin
adı da «**Kader Ağlarını Ör-
dü**». **Ülkü Erakalan**'ın yönet-
menliğini yapacağı filmde erkek
oyuncu **Murat Soydan**. Filimin
prodüktörü de **Kadri Yurdatap**.
- o Kadri Film'in bu filminden ön-
ce ve **Ağustos** başında çekimini
yapacağı bir prodüksiyon da,
«Anası Gibi» adını taşıyor. Bu
tür filimlerin başarılı yönet-
menlerinden ve prodüktör Yur-
datap'ın eski ortağı **Ülkü Erak-
alın**'a foto direktörü **Cahit En-
gin** eşlik ediyor. Filimin oyun-
cuları **Sevim Tuna, Mine Mut-
lu, Tugay Toksöz, Turgut Öza-
tay**.
- o Aynı prodüktörün Ocak ayı i-
çinde çekimini yapacağı renkli
bir filmde **Türkân Şoray** oynı-
yacak. Ünlü yıldız prodüktörün
teklif ettiği, senarist **Safa Önal**'
ın hazırladığı senaryoda oynı-
mağı kabul etti.

SİNEMATEK

TURA FİLM YABANCI FİLMCİLERİ TÜRKİYEYE GETİRMEĞE DEVAM EDİYOR!..

★ Daha önce Türkiye'de çevrilen «**Hafif Süvari Alayının Hücumu**» adlı kordelanın Türkiye prodüksiyonunu yöneten genç prodüktör **Ali Çakus**, bu kere **Columbia Film'**in memleketimizde çekilecek yeni bir prodüksiyonunu üzerine almış bulunmaktadır. **Corrman** Kardeşlerin bu filminde Türkiye'de çok iyi tanınan ünlü bir aktör de var. **Tony Curtis**'in 15 Temmuz'da şehrimize gelmesi bekleniyor. «**Paralı Askerler**» adını taşıyacak filmde şimdilik iki Türk aktörünün kati olarak oynayacakları belli. Bunlar da **Fikret Hakan** ve **Salih Güney**.

★ Tura Film çalışmaları 21 Temmuz'da İstanbul'da başlıyor. 24 Ağustos'da Göreme'ye gidilecektir. Buradaki çalışmalar 22 Eylül'de sona erecek ve ekip 23 Eylül'de İzmir, Kuşadası çevresinde çalışmak üzere harekete edecektir. Şimdilik tespit edilen 12 Ekim tarihinde çekimin tamamlanması ve ekibin Amerika'ya dönmesi bekleniyor. Kadın oyuncu **Raquel Welch**'in yerine kimin geleceği henüz belli olmuş değil.

SUAT YALAZ YENİ «KARAOĞLAN»A BAŞLIYOR!..

★ Gazeteci - ressam ve yönetmen arkadaşımız **Suat Yalaz** nihayet ilk renkli «**KARAOĞLAN**»ı çekmek ür-

satını buldu. Mısırlı filmcilerle bir ortak yapıma hazırlanan **Yalaz**'ın yeni macerası, «**KARAOĞLAN - Alamut Kalesi**» adını taşımaktadır. Muhtemelen **Mahmut Demir**'in foto direktörlüğünü yapacağı bu filmin ilginç yönü, **Kartal Tibet**'e sinemada çok şeyler kazandıran «**Karaoğlan**» tipini yeni bir oyuncunun canlandırmasıdır. Bu kere sinemanın en iyi fiziğine sahip oyuncularından biri, **Kuzey Vargın** oynayacak «**Alamut Kalesi**»nde. Filmin kadın oyuncusu, Mısır'da ünlü bir şarkıcı - aktris olarak tanınan **Semla Tefvik**'dir.

MELEK FİLM «SEVGİLİ BABAM»I BİTİRDİ!..

★ Renkli film yarışında başa geçen filmlardan biri olan **Melek Film**, yeni sinema sezonuna hazırladığı ilk prodüksiyonu «**Sevgili Babam**»ın çekimini bitirmiş bulunmaktadır. Filimde **Cüneyt Arkin**, **Zeynep Değirmencioglu** ve **Sema Özcan** oynadılar. Yönetmen ise, **Melek Film**'in sürekli rejisörlerinden **Aram Gülyüz**'dü. Hemen bu filmin arkasından yeni bir renkli filme başlanıyor. **Ayhan Işık**'ın başrolünü oynayacağı «**Sevdiğim Adam**»da, yeni sezonda en çok sözü edilen yıldız adaylarından **Mine Mutlu** var. Bu filmin yönetmeni **Mehmet Dinler**, diğer yandan da **Melek Film**'in **Türkan Şoray** mukavelesi gereğince Eylül'de yapılacak bir başka filmi de yönetecek. Bu filmde **Türkan Şoray**'ın karşısında **Ediz Hun** oynayacak.

SINEMATEK

filimcilerle
anan Ya-
RAOĞLAN
taşımakta
Demir'in
acağı bu
al Tibet'e
azandıran
r oyuncu
kere si-
hip oyun-
rın oyni-
Filimin
ünlü bir
anan Se-

RDİ!...

başa gü-
ı Melek
e hazır-
«Sevgili
miş bu-
yt Ar-
ı ve Se-
nen ise,
sörlerin-
en bu
renkli
ın baş
im A-
★ sözü
Mine
etmeni
n da
muka-
pılacak
i. Bu
ışında

AKADEMİK SİNEMA SUNAR :

YURT İÇİ SORUŞTURMA GÖREVİ SONUÇLARI

Bu sayıda hazırlayanlar :

- İSTANBUL:** Barbaros Küçüközel, Ferit Tepeköy,
Ulaş Bıçakçı.
ANKARA: İlhan Akyüzlü, Tahir Genç.
BURSA: Hüsnü Karabulut.
ADANA: Engin Baykal.
DENİZLİ: Osman Besni.
KAYSERİ: Ali Deliceoğlu.
BUCA: Yalçın Tekkol.
TARSUS: Mehmet Yüksekdağ.
ZONGULDAK: Burhan Kalay.
TEKİRDAĞ: Kemal Kesin
LÜLEBURGAZ: Veli Parlak.
BOLU: Özcan Ekici.

SİNEMATEK

Akademik Sinema Türkiye'de ilk defa olarak filmcilik ve sinemacılık yapanların **PAZARLAMA** sorununa eğilmektedir. Sinemacı, Seyirci hangi filmi, hangi oyuncuyu tutmaktadır? Prodüktörün neler yapması gerekiyor?. Hasılatlar ne durumdadır?

Bu soruların cevabını her ay **Akademik Sinema** cevap vermektedir. Şimdilik İstanbul, Ankara, Bursa, Adana, Denizli, Kayseri, Buca, Tarsus, Zonguldak, Tekirdağ, Lüleburgaz ve Bolu'da yaptığımız soruşturma, gelecek sayılarda bütün yurdu kapsayacaktır.

Haziran ayı içinde 260 sinema seyircisi ve 20 sinema salonu sahibi arasında yapılan soruşturmanın cevaplarını yayınlıyoruz:

AYIN ERKEK OYUNCULARI :

1. Cüneyt Arkın	62 kişi
2. Murat Soydan	33 »
3. Kartal Tibet	20 »
4. Ayhan Işık	24 »
5. Yılmaz Güney	20 »
6. Fikret Hakan	19 »
7. Engin Çağlar	18 »
8. Ediz Hun	10 »
9. Sadri Alışık	9 »
10. Eşref Kolçak	9 »

AYIN KADIN OYUNCULARI :

1. Türkân Şoray	101 kişi
2. Hülya Koçyiğit	55 »
3. Filiz Akın	22 »
4. Fatma Girik	17 »
5. Mine Mutlu	16 »
6. Selda Alkor	12 »
8. Belgin Doruk	6 »
9. Pervin Par	2 »
10. Sema Özcan	2 »

AYIN

1. Su
2. Al
3. Per
4. Fat
5. Sun
6. Gül
7. Mu
8. Mir
9. Mir
10. Col

AYIN

1. Ölü
2. Gün
3. İzdi
4. Hıç
5. Kad
6. Vur
7. Ecel
8. Cem
9. Çah
10. Kuy

NOT : Bu
kat edildi
yerinde bu
rakkamları
gidenler to

SİNEMATEK

AYIN Y. KADIN OYUNCULARI:

1. Suzan Avcı	27 kişi
2. Aliye Rona	26 »
3. Pervin Par	20 »
4. Fatma Karanfil	18 »
5. Suna Pekuysal	12 »
6. Gülgüz Erdem	11 »
7. Mualla Sürer	10 »
8. Mine Mutlu	9 »
9. Mine Seley	9 »
10. Çolpan İlhan	8 »

AYIN Y. ERKEK OYUNCULARI

1. Erol Taş	62 kişi
2. Hayati Hamzaoğlu	17 »
3. Cenk Er	16 »
4. Kuzey Vargın	11 »
5. Önder Somer	9 »
6. Baki Tamer	8 »
7. Hulusi Kentmen	8 »
8. Süleyman Turan	8 »
9. Kadir Savun	6 »
10. Muzaffer Tema	6 »

AYIN FİLMLERİ :

1. Ölüm Tarlası	24 kişi
2. Günah Bende mi?	19 »
3. Izdırap Şarkısı	11 »
4. Hıçkırık	7 »
5. Kader	7 »
6. Vuruldum Ben Kıza	7 »
7. Eceline Susayanlar	6 »
8. Cemile	6 »
9. Çahıkuşu	6 »
10. Kuyu	6 »

NOT : Bu cevapları verenlerin yerli filim seyircileri olmasına özellikle dikkat edildi. Cevaplıyanların adları, yaşları ve meslekleri dergimiz yönetim yerinde bulunmaktadır. Ayrıca bu seyirciler arasında başkaca istatistik rakamları ortaya çıkarılarak, mesleklere ve yaşlara göre yerli filimlere gidenler tesjit edilecektir.

SİNEMATEK

GİŞE'DE 15 FİLMİ

1. KUYU
(2.500 kişilik ZAFER sinemasında 4 gün oynadı.) SAMSUN 13.000,00 TL.
2. KADIN DEĞİL, BAŞ BELÂSI
(2.000 kişilik SULAR sinemasında 7 gün oynadı.) ADANA 13.000,00 TL.
3. ACI GÜNLER
(1.500 kişilik Feriköy - Klüp sinemasında 3 gün oynadı.) İSTANBUL 7.476,00 TL.
4. VURULDUM BİR KIZA
(1.100 kişilik ŞAR sinemasında 4 gün oynadı.) TARSUS 7.000,00 TL.
5. BİR DAMAT ARANIYOR
(120 kişilik GAR sinemasında 7 gün oynadı.) ADANA 6.500,00 TL.
6. DÜNYANIN EN GÜZEL KADINI
(900 kişilik RENK sinemasında 6 gün oynadı.) ADANA 5.000,00 TL.
7. SARMAŞIK GÜLLERİ
(450 kişilik YENİ sinemada 7 gün oynadı.) BOLU 4.500,00 TL.
8. TAHRAN MACERASI
(2000 kişilik KÖŞK sinemasında 3 gün oynadı.) ADANA 4.000,00 TL.
9. GÜL VE ŞEKER
(1475 kişilik D. Bahçe - Yıldız sinemasında 3 gün oynadı.) ANKARA 2.804,00 TL.
10. KÖROĞLU
(250 kişilik BAHAR sinemasında 7 gün oynadı.) BOLU 2.500,00 TL.
11. EZO GELİN
(1330 kişilik Mamak - UYAR sinemasında 2 gün oynadı.) ANKARA 1.950,00 TL.
12. URFA - İSTANBUL
(1500 kişilik Feriköy - Klüp sinemasında 2 gün oynadı.) İSTANBUL 1.787,50 TL.
13. CANIM AYŞEM
(2500 kişilik Mamak - GÜNEŞ sinemasında 2 gün oynadı.) ANKARA 1.700,00 TL.
14. KUYU
(2000 kişilik S. Kadın - DOĞAN sinemasında 3 gün oynadı.) ANKARA 1.380,00 TL.
15. KAFKAS KARTALI
(1000 kişilik Mamak - TUNCAY sinemasında 2 gün oynadı.) ANKARA 1.000,00 TL.

SINEMATEK

AKADEMİK SINEMA NİÇİN YAYINLANIYOR ?

«FİLİMCİ BU GÜNE KADAR HERŞEYİ TESADÜFLERE BIRAKMIŞTIR. ÖYLEKİ, TÜRKİYE'DE FİLİM YAPMAK İLE TOTO OYNAMAK ARASINDA AYRINTI BULMAK GÜÇTÜR. HERAN FİLMİN ZARAR HANESİNE DE KÂR HANESİNE DE ÇOK ŞEYLER YAZMAK MÜMKÜNDÜR.»

BİRÇOK SINEMA YAYIN organı vardır Türkiye'de. SES bir sinema yayım organıdır. PAZAR bir başkasıdır. PERDE de öyle... Ayrıca gazete türünde yayınlanıp da sinemadan söz edenler vardır. Örneğin HAFTA SONU, ABC, SAKLAMBAÇ Ve EKSPRES EKSTRA bu türden gazetelerdir. MİLLİYET, CUMHURİYET, DÜNYA gazeteleri de yerli sinema izleyicileri olmaktadır. Fakat günlüklerde sinema «tercihli» konu değildir henüz. Çeşitli nedenlerle olması da beklenemez. Ortalama ayda 8 milyon kişi, siyasî gazetelerin haricinde yayın-

SİNEMATEK

lanan ve sinemayı en önde götüren gazete ve dergilerde büyük bir ilgiyle sinema haberlerini, dedikodularını izlemektedir. Bu duruma göre yerli filimlere gidenlerin ezici çoğunluğu dergilerde, gazetelerde okuduğu haberlere göre kendilerine filim seçmektedirler.

Sinemaya gidenler, yayın organlarına göre sinemaya girmiş olmalarına rağmen, sinema yayın organları da filimleri seyirciye «hadiselerle» tanıtıyorlar. Bu bir gereksinmedir. Sansasyonu olmayan filmin hiçbir yayın organında sözü edilemez. Tabii bunun yanında sansasyon yaratmayan oyuncunun da adından konu açılmaz. İri puntolarla manşetini yerleştirirken «FALANCA FİLANCAYA AŞIK!» denmedi mi yayın organında, okur atar bir kenara onu. Hiç mi hiç ilgisini çekmez.

Ya Türkiye'de olaysız, oyuncusu olay yaratmayan filimler yapmak gerekirse ne olacak? Elbetteki bu filimin hem oyuncuları, hem yöneticisi, hem de prodüktörü geniş topluluklara filimlerini gösteremeyeceklerdir. Bunu yapmak isteseler de, büyük bedeller ödeyerek yapacakları «reklâm kampanyaları» ile mümkün olabilecektir. İşte Türk prodüktörü bu düzende çok şeyler kaybetmektedir. Çünkü, sırası gelince en iyi oyuncularla yapılan, en iyi hikâyeyi konu edinen, foto direktörü, yönetmeni, afişi çok iyi filimler bile prodüktörünü büyük zararlara uğratmaktadır. Bu konuda eksikliğin ne olduğunu sezinliyemiyen, öğrenemiyen yapımçı saçını başını yolmaktadır.

Evet, Türk Sineması'nda ekonomik düzen şimdiye kadar hiç düşünülmemiştir. Filimci bu güne kadar herşeyi tesadüflere bırakmıştır. Öyleki, Türkiye'de filim yapmak ile Toto oynamak veya piyango bileti almak arasında ayrıntı bulmak güçtür. Her an, her dakika filimin zarar hanesine, kâr hanesine çok şeyler yazmak mümkündür...

Denilebilirki, filim yapan bazı prodüktörler vardır ve bu prodüktörlerin yaptıkları filimler çoğu zaman para kazanmaktadır. Peki öyledir de, son iki yıldır birbiri ardına ekonomik kriz geçiren firmalar niçin zarara itilmişlerdir? Yıllarca onlar da filimlerinden büyük kazançlar sağladılar, zirveye çıktılar. Ama

SİNEMATEK

de büyük
ktedir. Bu
dergiler-
film seç-

girmiş ol-
seyirciye
sasyonu
Tabii bu-
dan ko-
LANCA
kur atar

er yap-
ncuları,
mlerini
bedel-
ümkün
er kay-
apılan,
iş çok
ktadır.
enemi-

hiç
re bı-
amak
Her
eyler

pro-
akta-
kriz
da
ama

büyük bir hızla grafiğin alt noktasına düşmelerinin nedenini sorarsak? Sanırız buna cevap verilemeyecektir. Çünkü bugün onların düştüğü durum, gelecekte diğer şirketlerin düşecekleri durumun bir acı örneğidir. RENKLİ - DRAM üvertürü sona erince gerçekler acı bir şekilde ortaya çıkacaktır. Bu kere de yeni bir şeyler bulan kazanacak, diğerleri «iflâs» provalarını tamamlayacaklardır. Düzen aynı düzendir: Filimcilikte kazanmak tamamen tesadüflere bırakılmıştır. Türk Sineması'na ekonomik bir sistem girmemiştir.

Bu durumda ne yapmak gerekiyor? Bizler de AS'ı yayınlama-
dan önce uzun süre bunu düşündük. AS'ın hazırlıklarına başlı-
yan Hayri Caner, bu dergiyi yayınlamağa iki yıl önce karar
verdi. Ancak dergi Türk Sineması'na o sıralarda bambaşka
bir karakterde girecekti. Daha çok sinemaya sözle, yazıyla
yararlı bir dergi olabilecekti AS... Ancak Caner'in düşünce-
leri Ekonomi kitaplarındaki gerçeklerle birleşince TÜRK
SİNEMASI'NIN EKONOMİK SORULARIYLA İLGİLENEN
BİR DERGİ YAPISI ortaya çıktı. Bu tür dergiler Batı'da ya-
yımlanmaktaydı. Türkiye'de hiç yayımlanmamıştı.

Türk Sineması bugün, çarkları yıllardan beri aynı düzende iş-
leyen bir endüstri örneğindedir. Piyasada milyonlar dönmekte-
dir. Giderler çok, gelirler çoktur. Ciro edilen miktarlar başka
sanayi kollarıyla «mukayese» edildiğinde Türk Sineması'nın
rakkamları da kabarık olmaktadır. Bu kadar büyük paralar
devreden bir piyasada ekonomik düzenin kurulmaması tek bü-
yük eksikliklerdir. Bunu sağlayınca herşey rayına girecektir.

Biz AS olarak sinemaya ekonomik düzenin bir bölümünü, PA-
ZARLAMA'yı sokuyoruz. PAZARLAMA için Türkiye'de şim-
diye kadar yalnız sinema değil, çokluk sanayi dallarında hiç-
birşey yapılmamıştır. Bizim yapacağımız PAZARLAMA, Türk
film prodüktörü ile Türk sinemacısı arasında bir köprü kur-
mak olacaktır. Sinemacı alacağı filimi daha iyi tanıyarak ala-
cak, seyirciye de filimi daha iyi tanıtmaya fırsat verilecektir.
En iyi filminden, en kötü filime kadar uzayan bir değerlendirme
sistemi ortaya çıkacak ve prodüktör filimi yaparken bundan
kazanç sağlayıp sağlayamayacağını önceden bilecektir.

SİNEMATEK

Filim maliyetleri hesapsız, kitapsız yapılmaktadır. Bir prodük-tör kendi beğenisine göre filim yapıp, yüzbinler harcamaktadır. Oysa pazarı nedir, seyircisi nedir? Bunu bilmemek gözleri ka-palı uçurumun kenarında piknik yapmağa benzer. Biz prodük-töre pazarını tanıtacağız. Adana Bölgesi, Samsun Bölgesi, İz-mir Bölgesi diye Türkiye'yi altı bölgeye ayırıp, burası «Avan-tür» ister, şurası «dramı» sever fikirleri artık tarihe karışmış-tır. Türkiye'de 67 vilâyet, 517 kaza ve 1400 kapalı sinema sa-lonu vardır. Her sinemanın kapısından içeri giren kişi kendi beğenisine göre filim dilemektedir. Bunu bulamayınca da filme sayıp sövmektedir. Ve artık lütfen şu gerçeği öğrenelim, Türk sinema seyircisi filimlere giderken beğendiği için değil, çoğu zaman çevresindeki en ucuz eğlence «yerli filim seyretmek» ol-duğu için gitmektedir. Bir gün olaylar değişir de halk daha başka eğlence aracı bulursa ve bu da ona çok ucuza gelirse, hiç tereddüt etmeden yerli filimle selâmı sabahı kesebilir.

AS'ın niçin yayınlandığını burada daha uzun yazmak gereksiz-dir. As her sayısında ortaya koyacağı yazılarla bunu açıklaya-caktır. Bunun yanında bütün gücümüzü yazıya bırakmanın doğru olmayacağını da biliyoruz. Türk Sineması'na yardımcı başkaca çalışmalarımız olacak ve bunlar da gelecek sayılarda açıklanacaktır.

AS'ın başarıya ulaşması için, dostça, iyiniyetle uzatılan bir eli samimiyetle sıkmak yeter de artar bile. Türk Sinemacısından bunu bekliyoruz.

AS DERGİSİ

**Sayın Sinemacılar,
AS'a abone olmak için lütfen
«P.K. 517, İSTANBUL»
adresine mektup yazınız.**

SINEMATEK

rodük-
tadır.
ri ka-
rodük-
si, İz-
Avan-
şmış-
a sa-
kendi
filme
Türk
çoğu
» ol-
daha
ürse,

ksiz-
aya-
anın
amcı
arda

eli
adan

HSİ

Nezih COŞ

KISIR BİR SİNEMA MEVSİMİNİN ARDINDAN...

Sıcakların artması ve bahçe sinemalarının açılması, son ayları zaten çok verimsiz geçen 1968-1969 sinema mevsiminin bitimini önceki yıllardan daha çabuk ilân ediyordu. Mevsim başı listelerinde yer alan ve merakla beklenen birçok önemli yapıt gene gelecek mevsime kaldı; seyirci gene umduğunu bulamadı; bulduyuyla yetindi.. 1968'in eylül başından 1969'un haziranına kadar uzanan bu 43 haftalık devre içinde 273 yabancı film programa konurken, akılda kalan filimlerin sayısı 20'yi ya buluyor ya da bulmuyordu. Kısaca, 1968-1969, geçmiş mevsimlere göre gerçekten cılız kısır bir sinema mevsimi olarak belirmektedir. Şimdiden ilân edilen iki büyük şirketin listelerinin feci durumu ise 1969-1970'de daha da zayıf bir sinema ortamı ile karşılaşılacağını hemen hemen ortaya koyabilmektedir.

SINEMATEK

1. GEÇEN MEVSİMİN AMERİKAN FİLİMLERİ

Sinemaseverler bu yıl Amerikan sinemasının bekleneni vermediğine tanık oluyorlardı. Bunda gösterilmeyen yapıtların da büyük payı vardı. Eski kuşak yönetmenlerinden John Ford'un H. Hathaway ve G. Marshall'la «cinérama» tekniğine göre çevirdikleri «**Batının Zaferi, 1963**» sinemaskop kopyasıyla da olsa ABD westerni üzerine ilgiyle izlenen bir antoloji olarak hafızada yer ediyor, western'in özel konulu tipik bir örneğini de Hathaway «**Nevada Katilleri, 1965**» ile veriyordu. Howard Hawks'ın western'i «**Eldorado, 1967**» gösterilmedi. Eskilerden George Cukor'un «**Benim Tatlı Meleşim, 1964**»ü, ılımlı seyircilere dahi fazla hantal geliyor, bunda konunun demodeliği de rol oynuyordu. «**My Fair Lady**» Cukor için başarısızlık sayılmalı idi. Bir başka yaşlı yönetici Otto Preminger de son filmi «**Korkunç İtiraf, 1967**» de olduğu yerde saymıştı. «**Hurry Sundown**» ırkçılık kavgalarına pek beylik bir biçimde eğilmiş ve ortaya sinema olarak birşey koyamamış vasat bir yapıtı. Preminger'in daha eski iki filmi gösterilmezken, G. Stevens'in dinsel hikâyeli filmi «**En Büyük Hikâye, 1965**» yasaklanıyor, A. Litvak'ın «**Büyük Suç, 1967**» u da gelecek mevsime kaçıyordu.

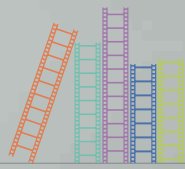
Orta kuşak Amerikan sinemacılarının en başarılısı Fred Zinnemann oldu bu mevsim. Zinnemann, «**Her Devrin Adamı, 1966**» nda başarılı

bir kişi ve toplum incelemesi yapıyor, hukukçu ve devlet adamı Sir Thomas More'un hikâyesinde 16. yüzyıl İngiltere'sini de ele alıyor. Konunun ilginçliği ve Delerue'nün nefis fon müziği, yönetmenin anlatımındaki teatrallliği kapatabiliyordu. Zinnemann'ın öteki filmi «**İntikam Ateşi, 1964**» ise insancıl bir konuyu fazla etkilemeden ama düzgünce anlatan vasat bir yapıtı. Zinnemann'ın kuşağından John Huston «**Parıltılı Gözler, 1967**» inde, Joseph L. Mankiewicz «**Bal Kutusu, 1967**» nda, Jules Dassin de «**Bir Yaz Gecesi 10.30'da, 1966**» da başarısızdılar. Bunlar arasında Dassin'in filmi, dinamik anlatımı ile daha fazla ilgi topladı. Richard Brooks'un «**Yaralı Kadın, 1962**» seneye kahrken, Edward Dmytryk'in «**Alvarez Kelly, 1966**» adlı western'i İtalyanlarınkilerle aşık atamıyordu. Aynı şekilde ilk yönetmenlik denemesini «**Dostum Silâhımdır, 1967**» ile veren Tom Gries de vasatı aşamamıştı. Dmytryk'in «**Şafak 1967**» su ile Kubrick, Aldrich, A. Mann ve Minnelli'nin listelerde yer alan eski ve yeni filmleri gelecek mevsime kaldılar.

Sinemaya televizyondan geçen ABD yönetmenlerinden J. Frankheimer'in ve S. Lumet'nin eserleri oynatılmadı. Ama buna karşılık Arthur Penn, «**Kaçaklar, 1966**» ve «**Boni ve Klayd, 1967**» gibi iki iyi filmiyle hem televizyoncular grubunun yüzünü ak çıkardı; hem de önceki yılın Martin Ritt'i gibi mevsimin en iyi yönetmeni olmaya hak kazandı. İlk film, Penn sine-

mevsim
Günde
man
dik eden
mevsim
«Boni ve
ters deyi
anlatım
nünden a
bir serüv
yor, seyin
tane soy
nâklediyo
Boni ve
karak H
yerde («
lum çığ
merika's

SINEMATEK

emesi ya
damı Sir
de 16.
e alıyor
Delerue'
etmenin
apatabi
ki filmi
insancıl
eden a
bir ya
ğından
s, 1967»
«Bal
sin de
86» da
asında
latımı
chard
bi se
ryk'in
ern'i
brdu.
dene-
1967»

şa-
1967»
kann
alan
evsi-

şen
ten-
eri
lık
ve
lyi
ru-
de
bi
a
e-

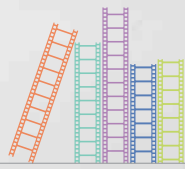
HER DEVRİN ADAMI

masının bütün belirgin unsurlarını üstünde toplayan, Amerikan toplumunun çeşitli yönleriyle didik didik eden güçlü bir eserdi ve bizce mevsimin en başarılı kordelasıydı. «Boni ve Klayd» ise Türkiye'de ters eleştirilere hedef oldu. Penn'in anlatımı nefisti; ama film öz yönünden zayıftı ve bir yerde basit bir serüven öyküsü olarak kalıyor, seyirciye iki saat bilmem kaçtane soygunun komedik hikâyesini naklediyordu. Bu sonuçta Penn'in, Boni ve Klayd'ın kişiliklerinden çıkarak 1930 Amerika'sına eğileceği yerde («Kaçaklar» da bu kişi-toplum çizgisi çok başarılıdır) 1930 Amerika'sındaki iki sergüzeştçinin

kişisel serüvenlerini önemsemesi büyük rol oynamıştı.. Ama film gene de Penn sinemasının nitelik açısından nereye geldiğini göstermesi bakımından çok önemliydi.

Öteki televizyonculardan Franklin Schaffner «İki Yüzlü Adam, 1967» ıyla da, Science-fiction denemesi «Maymunlar Cehennemi, 1967» ile de bizi tatmin edemedi ve Hollywood koşullarına boyun eğdiğini ortaya koydu. Daha çok tutulan ikincisi değişik mesajına rağmen basit bir serüven hikâyesini aşmış değildi. Hatta sıkıcıydı.. Ralph Nelson «Doğru Yoldan Ayrılanlar, 1965» da çok beylik bir polisiye konuyu («Alevli Yıllar» adıyla hemen

SİNEMATEK

yerleştirilmiştir.) İyi anlatıyordu, o kadar. Öteki filmi «Siyah Panter, 1966» ise tam anlamıyla bir fiyaskoydu. Bu filmde S. Poitier de açıkça harcanmıştı.. Norman Jewison «Büyük Şaka - Ruslar Geliyor, 1966» u ile esprili, fakat hafif bir komedi verdi.. Robert Mulligan'ın mevsim başında gösterilen filmi «Kaderin Oyunu, 1965» başarılı mizansenine rağmen, iyi işlenmemiş hikâyesiyle doyurucu olamıyordu. Sidney Pollack'ın «Lânetli Kadın, 1966» ı da hikâyesiyle Amerikan romantizminin tipik bir örneği olarak kaldı; vasatı aşamadı. Nihayet, «Kumarbaz, 1966» yönetmeni Jack ilk yönetmenlik denemesini «Par-Smigh't'ı iyice gözden düşürürken, ilk yönetmenlik denemesini «Parmaklıklar Ardında, 1967» ile veren Stuart Rosenberg, ele aldığı insan- cıl konusu ve anlatımı ile alkışlanı- yordu.

Geriye kalan ABD filmlerinden «Dr Jivago, 1965», «Ölüm Emri, 1966», «Zafer Yolları, 1966», «Ko- mandolar Geliyor, 1967» vb. gibi üstün yapımları yine seyircisini bul- muşlardı. Hiçbiri de belli bir sevi- yeyi aşmış yapıtlar değillerdi. Bu- na karşılık Stanley Kramer'in de- ğişik denemeleri olan «Çılgın Dün- ya, 1963» (aslı «cinérama» ile çekil- miştir.) ve «Beklenmeyen Misafir, 1967» daha çok ilgi topluyorlardı. Çok güçlü sayılmayacak bu iki Kramer filminin de belirli yönle- riyle sıcak yapıtlar olduğu ileri sü- rülebilirdi. Komediler arasında Bla- ke Edwards'ın «Harpte Ne Yaptın, 1966», Clive Donner'in «Evlenmek-

ten Korkuyorum, 1965» ve «Evlen- mek İstiyorum, 1967», Gene Sachs'ın «Çıplak Ayaklar, 1967», Jerry Lewis'in «Bir Koltukta 3 Kişi, 1966» ve «Geveze Hafiye, 1967» filmlerini de belirtmek gerek. Bunlardan Edwards ve Sachs'ın filmleri bizce daha sağlam ve başarılı idiler. Ni- hayet Guy Green'in bir zenci ile kör bir genç kızın yaklaşmasını anlatan «Sevgili Arkadaşım, 1965» ile Frank Perry'nin bizce mevsimin önemli filmleri arasında yer alan, değişik bir hikâye ve iyi bir anla- tımla megaloman bir Amerikan burjuvasının kişiliğini inceleyen «Aşıklar, 1967» da üzerinde durula- cak filimlerden idi.

2. FRANSIZ FİLİMLERİ

1968-69 mevsimi başında hayli zengin gözüken Fransız filmleri repertuarı, birçoğunun gelecek yı- la kalması sonucu fakirleşti. Koca sezon sözü edilecek 10 Fransız fil- mi zor çıkarılıyordu. Başa güreşen sinemacılar, Lelouch, Truffaut ve Robert oldular., Claude Lelouch «Bir Erkek ve Bir Kadın, 1966» ıyla plâstik nitelikleri bakımından ne- fis bir film veriyor ve çok sade bir hikâyeyi üstün bir sinema zev- ki ile anlatıyordu.. François Truf- faut'nun «Siyah Gelinlik, 1967»i de umduğumuz ölçüde olmamasına rağmen hayli sağlam ve başarılı bir film idi. Truffaut, ayakları faz- laca yerde olmayan meraklı bir ko- nuyu kendine özgü stili ile doğru- su ya sevdirmişti. Ama Yves Ro- bert'in iki filmi vardı ki sevimli- nin sevimsizi idiler. 1962 Jean Vigo

«Gelinliği alan»
«1961» ço
ve kadar en i
dan biriydi.
«A
nefis bir kom
her iki filmde
tasabalarına v
ucularına evreni
le seyircisine
«Macera Peşin
yandıran Rob
suz İhtiras, 19
«Gelin, Bekle
filmde Enri
tında François

SINEMATEK

«Evlendi»
Sachs'ın
Jerry
«Asi, 1966»
filmlerini
anlardan
eri bizce
iler. Ni
nci ile
şmasını
1965»
evsimin
er alan,
er anla
merikan
teleyen
durula-

hayli
imleri
ek yı
Koca
ze fil
reşen
ve
ouch
ıyla
ne
sade
zev
Truf
de
sına
anlı
faz
ko
ru
ko
ali
go

BEKLENMİYEN MİSAFİR

ödülü'nü alan» «Yumurcakların Savası, 1961» çocuk dünyasını şimdiye kadar en iyi ele alan yapıtlardan biriydi. «Asi Kılıbık, 1967» ise nefis bir komedi filmiydi. Robert, her iki filmde de Fransız taşra kasabalarına ve köylerine uzanıp oraların evrenini en zevkli biçimiyle seyircisine sunuyordu.. Bir de «Macera Peşinde» si fazla ilgi uyandıran Robert Enrico'nun «Sonsuz İhtiras, 1968» önemliydi bizim için. Pek çoklarınca tutulmayan bu filmde Enrico, nefis bir anlatımla Fransa'yı birbirine katan bir

modern «Clyde» in iç dünyasına inmekteydi. Ve meselâ, gene kişinin eylemlerini anlatıp, iç dünyasını ve yalnızlığını verme iddiasında olan, ama sonuçta veremeyen ve sıkıcı J. P. Melville'in «Kiralık Katil, 1967» inden daha başarılı idi bizce Enrico.

Diğer yönetmenlerden Michel Deville, 1967 yılı «Louis Delluc ödülü»nü kazanan filmi «Masum Bir Gencin İtirafı, 1967» nda, 18. yüzyıl Fransa yüksek sosyetesindeki moral bozukluğa hoş bir hikâye ile eğiliyor, ama yeni birşey getir-

SİNEMATEK

miyor; Roger Vadim, «İsveçteki Şato, 1963», su ile tam bir başarısızlığa düşerken, «Oyun Bitti, 1966» si ile ancak ve ancak zevkli bir Jane Fonda kokteyli ikram edebiliyordu. Louis Malle ile birer skeçini yönettikleri «Şeytanın Kurbanları, 1967» nda ise makasların gadrina uğramıştı. René Clément ABD hesabına çektiği «Paris Yanyor, 1966» unda tamamen ABD dümen suyunda olduğu ve büyük tâvizler verdiği için büyük tepkiyle karşılandı. Bu, Clément'in en kötü filimlerinden biriydi. Henri Verneuil'ün «25, Saat, 1966», i ise kaderin oyununa uğramış bir Romanyalı köylünün hikâyesini rahat ve oldukça esprili bir biçimde vererek ilgi topladı. Borderie'nin «Anjelik Çöl Melikesi, 1967», Patellière'in «Carolin Böyle Sevişir, 1967» i ve Aurel'in Manon Lescaut modernizasyonu «Aşk Delisi, 1967» aynı kıratta vasaat filimlerdi. Serge Korber de «Yosmanın Aşkı, 1967» ile bir varlık gösterememiş, sadece rahatça seyredilen bir film vermişti.

3. İNGİLİZ FİLİMLERİ

1968-69'da ülkemize ulaşan ilginç İngiliz filimleri birkaçı aşamadı. Bunlar arasında Joseph Losey'in «Kaza Gecesi, 1967» İngiliz toplumunun geleneksel değerlerine karşı bir patlamayı, birkaç kişiyi içine alan dar bir çerçevede ve bireyci bir görüşle inceliyor, sağlam bir sinema dili taşıyordu. Ancak Losey'in filminde aleyhinde tartışacak bir takım noktaların varlığı da su götürmezdi. Losey'in öteki filmi

«Genç Hizmetçiler, 1963», ise ancak yaz mevsiminde programa alınarak sessizce geçiştirildi.

Öteki İngiliz filimleri arasında, Roy Boulting'in yeni evli genç bir çiftin çevreleri içindeki durumunu inceleyen hayli ilgi çekici yapıtı «Aile Yolu, 1966» ndan ve Michael Winner'ın bir gencin hikâyesini izleyen «Şehvet Fırtınası», adlı filminden söz edilebilirdi. Yenilerden David Greene, ilk filmi «Kapalı Oda, 1966» ile ilginç bir «suspense» vermekteydi. Peter Glenville'in «Çapkınlar Oteli, 1965» de hayli başarılı bir Feydeau uyarlamasıydı.

Başarısız İngiliz yapıtları arasında ise, Freddie Francis'in «Kismet Bahçesi, 1967» adlı korku filmi, Guy Hamilton'un «Cehennem Dönüşü, 1966», Michael Anderson'ın «Berlin'de Dehşet, 1966» adlı casusluk filimleri sayılabilirdi.

4. İTALYAN FİLİMLERİ

Türk seyircisi İtalyan sinemasının sözü edilen filimlerini tanıyamamakta geçen mevsim de devam etti. 1968-69'un başlıca İtalyan kordelaları, Sergio Leone'nin ilk western'i «Birkaç Dolar İçin, 1965» ve «İyi, Kötü ve Çirkin, 1966» oldu. Enzo Castellari'nin «Hamlet»i nasıl westernleştirdiğini görmek için «Johnny Hamlet, 1968», i seyretmeye değerdi. Luigi Bazzoni de «Gurur ve İntikam, 1967»'nda, P. Merimée'nin ünlü «Carmen» ini hayli ilginç bir western haline sokmuştu. 1968-69'da, bir ara ülkemize gelip, bazı filimlerini tanıtan ünlü yönetici Carlo Lizzani'nin de 2 western'i

SINEMATEK

ancak
alın-

arasında,
genç bir
durumunu
yapıtı
Michael
esini iz
filmin-
den Da-
dı Oda,
e ver-
«Çap-
başarılı

arasın-
Kismet
filmi,
Dö-
eson'un
casus-

eması-
panya-
devam
kor-
wes-
65» ve
oldu.
na-
için
retme-
«Gu-
Meri-
eyli il-
uştu..
gelip,
yöne-
tern'i

gösterildi. Lee Beaver takma adıyla yönettiği «Kanlı Tepeler, 1966» değişmez bir intikam hikâyesini işliyor. «Öldür ve Dua Et, 1967» ise gene aynı konu etrafında, ama daha dikkatli çalışılmış bir film olarak göze çarpıyordu.

Oteki İtalyan filimleri genellikle komedi türündeydiler. Eski usta Vittorio de Sica'nın «Erkeklerle Davasamam, 1967»ı, Mario Monicelli'nin eskimiş «Kazanova'nın Maceraları, 1964», E. de Filippo'nun «Sevşime, 1966» sı, Giuseppe Orlandini'nin «Çapkın Pazarcı, 1965» sı, Dino Risì'nin «Karım ve Sevgilim, 1967» ve «Napoli Macerası, 1966» vb. gibiler. Bunlar arasında Risì'nin iki filmi daha ilgi çekiciydi. Öte yandan Francesco Maselli'nin «Çabuk Öldür Üşüyorum, 1966» adlı komedisi, başarılı tanınan yönetici hesabına kötü bir not alıyordu. Bologna - İndovina ikilisinin «Süreyya, 1964» sı ise üzerinde durmağa değer bir yapıt değildi. Ancak «Bozuk Düzen, 1968» ile ilk uzun filmi veren, Fellini'nin eski asistanı ve kısa-metraj'cı Gianfranco Mingozzi'ye yazık olmuştu denebilir. İyi bir anlatımı olan «Bozuk Düzen», hikâyesinin çapraşıklığı yüzünden belirli bir düzeye varamıyordu. Mingozzi, Sardunya adasındaki büyük toprak sahipleri ile şantajcı haydutlar arasındaki gizli mücadeleleri yansıtmaya çalışıyordu.

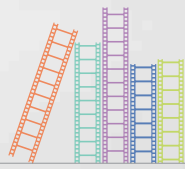
3. DİĞER ÜLKELERDEN ÇEŞİTLEMELER

İsveç'ten kopan bir rüzgâr, kadın yönetmen Mai Zetterling'in 1966 Venedik şenliğinde olaylara sebep

olan ve halka gösterilmeyen cüretkâr konulu filmi «Gece Oyunları, 1966» nı ülkemize getiriyordu. Zetterling bu filmde, nişanlısına cinsî arzu duyamayan bir adamın, çocukluğunun geçtiği evde, tazelenen anıları arasında sıkışmasını paralel bir anlatımla veriyor ve İsveç toplumundaki moral bozulğa parmak basıyordu. «Gece Oyunları» yılın önemli filimlerindedi.

Danimarka, Japonya, Yunanistan ve Hindistan'dan gelen birkaç kötü örnekten başka, 1968-69'da 3 de Sovyet filminin programa alındığı görüldü. Bunlardan Sergey Bondarçuk imzasını taşıyan «Harp ve Sulh, 1965», yıllarca çalışılmasına, ödüller ve oscar'lar kazanmasına rağmen çok kof ve hantal bir yapıttı. Tolstoy'un romanına sadakat uğruna ortaya konan böylesine sırkıcı ve monoton bir yapıtın sinema olarak bir değer taşıdığını söylemek de herhalde kolay olmasa gerekirdi. Ayrıca Alexander Zarkhi'nin bir başka Tolstoy uyarlaması olan «Anna Karenina, 1967» sının da «Harp ve Sulh»tan aşağı kalır yanı yoktu. Ama her iki filmin ortak özelliği baş oyuncularının çizdikleri başarılı kompozisyonlardı. 3. film «Roketler Patlamayacak» ise oyuncularında da bir özellik bulunmayan hayli basit ve kötü bir kordelâ idi. Bunlardan başka 1968-69 mevsimi Azerbaycan sinemasını temsil eden müzikli bir filmle de süsüleniyordu. Bu, Tefvik Tâcizade'nin Gadjibekov'un ünlü oyununu perdeye uyarlayarak yaptığı «Arşın Mal Alan, 1967» komedisiydi.

SİNEMATEK

AS SORUŞTIRMALARI : 1

TÜRK SİNEMASI'NDA KENDİ TÜRÜNDE BAŞARILI YÖNETMENLER

Soruşturmaya cevap veren sinema yazarları: Turan AKSOY «7 GÜN», Hayri CANER «AS», Altan DEMİRKOL «Milliyet», Çetin ENER «PAZAR», Enis R. OLCAYTO «Ekspres EKSTRA», Selim Sabit PÜLTEN «AS», Gündüz SEDEN «Son Saat», Erman ŞENER «SES», Vecdi UYGUN «Son Saat».

UZUN BİR SÜREDEN BERİ sinema konusundaki soruşturmalar basında yer almıyor. Bu eksikliği gören «Akademik Sinema» yöneticileri bundan böyle her ay yeni bir soruşturma açarak Türk Sineması'nın sorunlarına incek bir araştırmaya gitmektedir. Ancak ilk soruşturmamız, konusu yönünden sinema yazarları arasında tepki yaratmıştır. Örneğin soruşturmaya cevap gönderen SES yazarı Erman Şener'in oylama bültenine ek notu şöyledir: «Bırakın Türk Sineması'nı, yedinci sanatta

en ileri uçlara erişmiş sinemalarda bile anketinizde belirtilen ayırım kesinkes teşekkül etmiş değildir. Örneğin bir yönetmenin beş yaptığı arasında sinema sanatı açısından eşdeğer taşıyan muhtelif türlerde filmlere rastlamak kabildir. Ayrıca «Dram komedi, avantür» filmlerin kesin sınırları da belli değildir. Dram - avantür, komedi - avantür gibi anketin kapsamadığı diğer türler de vardır. Bu nedenle anketinize —müsaadenizle— dram, komedi ve avantür türlerinde başarılı yönet-

SİNEMATEK

menler yerine bu türlerde çevirdikleri filimlerle ortak bir başarıya erişmiş yönetmenlerin isimlerini vermeği yeğ tutuyorum.» Erman Şener'in hemen arkasından da Turan Aksoy «7 Gün» soruşturmanın konusuna karşı çıktı. Erman Şener ile Turan Aksoy'un görüşüne uyan bazı arkadaşlar da soruşturma konusunu cevaplamadılar.

Bu konuda kısaca bir açıklama yapmağı uygun görüyoruz. Yazarlara gönderdiğimiz soruşturma konusu şöyleydi: «Türk Sineması'nda dram, komedi ve avantür türünde başarılı saydığımız rejisörlerin adlarını açıklar mısınız?» AS olarak dergiyi yayınlarken bazı prensip kararları aldık. Bunlardan birincisi de şartlar ne olursa olsun, Türk Sinemasının yanında olmak, ona yol gösterici kişiliği yitirmemek. Bugün Türkiye'de yıllık film vasatı 150'yi geçmektedir. Bu filimlerin yapımcıları, gerek kendileri rejisörlük yaparken olsun, gerekse başkalarına filim ısmarlasınlar «kesin» bir görevleri vardır: Konuyu ayırmak!..

Hürrem Erman'ın «SAMAN-

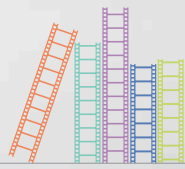

MEMDUH ÜN

YOLU», «HIÇKIRIK», «KEZBAN» yapmış bir Orhan Aksoy'a komedi filimi ısmarlaması olmayacak bir şeydir. Bunun yanında Hulki Saner'in de «Dram» türüne girmesi garipsenecek bir olaydır. Türkiye'de iddia edilen aksine belirli türlerin üstünlükleri elde tutan kahramanları vardır. Esasen soruşturmanın sonuçlanmasında da bu ortaya çıkmıştır. Ancak «AS»ın elde etmek istediği bu da değildir. Biz Türk Sineması'nın bir düzene girmesi dileğindediriz. Bu da en başta rejisörün ne yapmak iste-

AKSOY
«Milliyet»,
EKST-
«Son Sa-
».

miş sine-
zinde be-
kes te-
Örne-
beş ya-
sanatı
taşıyan
filimlere
Ayrıca
tür» fi-
ları da
- avan-
gibi
diğer
edenle
enizle—
avantür
yönet-

SİNEMATEK

diğini bilmesiyle ilgilidir. Rejisörlük belirli bir dünya görüşü olan, yetiştiği çevrenin olanaklarına uyan kişinin mesleğidir. İyi bir yönetmenin çevresindeki olayları görüşünde ya katılık vardır, ya da hiciv yönü ağır basmaktadır. Söz konusu, Türk toplumunda kadın - erkek ilintilerinin «dram» türüne giren örnekleri de vardır, «komedi» türü örnekleri de. Eğer yönetmen bu olayları yaşarken acı çekmişse, hiç kuşkusuz seyircisine de acı çektirecektir. Rejisörden bu konuda bir fedakârlık beklemek gereksizdir. Beri yanda prodüktör rejisörünü tanımamaktadır. Bu çizdiğimiz kişiyi komedi filmi yapması için zorlarsa sonuç başarısızlıktır.

Bir de her türün kendi araştırmaları vardır. Bu araştırmaları yapmak uzun süren çalışmaları gerektirir. Olaylardan etkilenmede bu araştırmalar çok yararlı olur. Türk Sineması'nda her konuya el atan rejisörler büyük başarısızlıklara uğramaktadırlar. İş görüldüğü kadar basit değildir. Sinema

ORHAN AKSOY

olayı ya
kızand
tirmek
men uğ
anda b
rak kab
bediği T
rinin ar
ması k
dir. Ar
şinçeler
mak tar
bu tür
film ya
da kes
uğrayıp
arund
SONUC
Sorust
için s
ne de
yapılır
rinciye
güvan
dörtü
ciye 5
man S
un ce
gün o
sönlük
eylan
narı
duran
tin d
vakti

SİNEMATEK

olayı yapımcısına yüzbinler kazandırmakta veya kaybettirmektedir. Ama bu toplumun uğradığı zararların yanında komik bir rakkam olarak kalmaktadır. «AS»ın dediği Türk Sinema Yönetmeninin araştırmasını iyi yapması kendini iyi tanımasıdır. Artık bir haftalık düşüncelerin emeğiyle film yapmak tarihe karışmıştır. Eğer bu tür çalışmalarla şimdilik film yapanlar varsa onların da kesin bir başarısızlığa uğrayıp sinemadan ayrılmak zorunda kalacakları bellidir.

SONUÇLAR :

Soruşturmanın sonuçlanması için soruşturma bültenlerine de eklendiği gibi, oylama yapılmış ve bu oylamada birinciye 25 puan, ikinciye 20 puan, üçüncüye 15 puan, dördüncüye 10 puan, beşinciye 5 puan verilmiştir. Erman Şener ile Turan Aksoy'un cevapları bu şartlara uygun olmadığı için oylamaya sokulmamıştır. Bu durumda oylamaya yedi sinema yazarı katılmıştır. Eş puan durumlarında da, yönetmenin diğer türlerde aldığı puanlar üstünlük sayılmıştır.

Sonuçta Dram türünde Orhan Aksoy, komedi türünde Aram Gülyüz ve avantür türünde de Memduh Ün başarılı yönetmenler arasında birinciliği elde etmişlerdir. Oy-lamanın puvantajı şöyledir:

DRAM TÜRÜNDE BAŞARILI REJİSÖRLER :

1. ORHAN AKSOY «65 Puan»
2. METİN ERKSAN «50 Puan»
3. MEHMET DİNLER «50 Puan»

ARAM GÜLYÜZ

SINEMATEK

4. ÜLKÜ ERAKALIN «45 Puvan»

5. MEMDUH ÜN «40 Puvan»

KOMEDİ TÜRÜNDE BAŞARILI REJİSÖRLER:

1. ARAM GÜLYÜZ «85 Puvan»

2. OSMAN SEDEN «70 Puvan»

3. SIRRI GÜLİEKİN «60 Puvan»

4. ATIF YILMAZ BATİBEKİ «50 Puvan»

5. HULKİ SANER «50 Puvan»

AVANTÜR TÜRÜNDE BAŞARILI REJİSÖRLER:

1. MEMDUH ÜN «65 Puvan»

2. ERTEM GÖREÇ «60 Puvan»

3. METİN ERKSAN «55 Puvan»

4. FEYZİ TUNA «45 Puvan»

5. LÜTFÜ Ö. AKAD «40 Puvan»

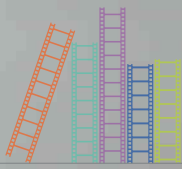
AS

Set işçisinden
yer gösterenine
sinemada
kadar
çalışanların
hizmetindedir.

Dileklerinizi,
dertlerinizi,
bize
yazınız.
Yazılarınız
gelecek sayıdan
itibaren
«BİZE

YAZDIKLARINIZ»

Köşesinde yayınlanacaktır.

SINEMATEK

«50 Pu-

DE
RLER:

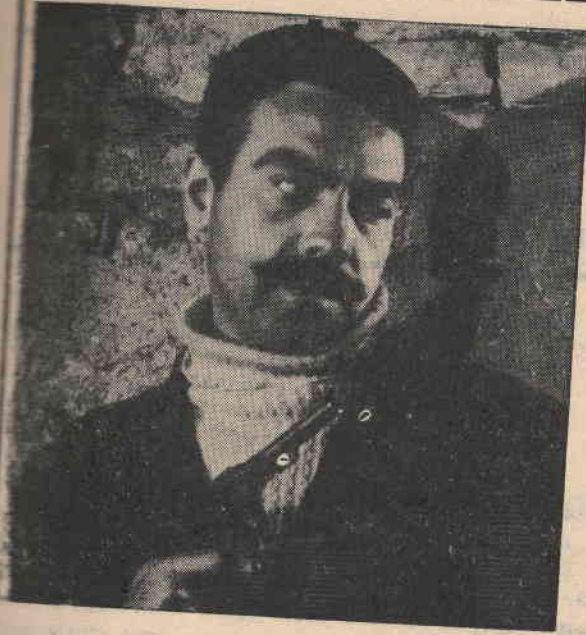
«Puvan»

«60 Pu-

«55 Pu-

«Puvan»

«40

REFERANDUM!..

AYHAN İŞIK KIRAL KALACAK MI?

Gelecek
sayıda
sonuçlarını
yayınlayacağımız
referandumu

Prodüktörler,
Rejisörler,
Sinemacılar,
Gazeteciler ve
Sinema seyircisi
Cevap veriyor:
EVET!
veya
HAYIR!..

SİNEMATEK

TÜRK TOPLUMUNDAN KOPMUŞLAR YA DA «KAÇIŞ SİNEMASI» ÜZERİNE

AGÂH ÖZGÜÇ

GİRİŞ :

Kaçış sineması nedir?... Örneklere geçmeden, bu konuyla ilgili soruyu, yeteriyle cevaplamak, açık seçik ortaya koymak gerekir önce. Kaçış sineması bir «kaçmadır». Türk toplumundan, Türk gerçeklerinden kaçma, Türk seyircisinden kopmadır bu sinema. Bir çeşit bunalmanın, korkaklığın, getirdiği bir «yabancılaşma»dır. Ve iki türlü kaçış vardır Türk sinemasında. Biri özüyle diğeri de biçimiyle kaçış... Bunlara ek olarak, hem özüyle hem biçimiyle «kaçaklık» yapanlar var ki, bu yönetmenler Türkiye'de tümüyle «yabancı sinema» yapmaktadırlar. Ve bu yabancılaşma giderek «ulusal sinema»dan uzaklaşmakta, yerine bir «kaçak sinema» getirmektedir. Genellikle de seyirciyi şaşırtan bu sinema, «toplumdan kopmuş aydın tipi» tartışmalarına yol açmıştır. Bu tartışmaların sürüp gittiği günlerde yazılan bu yazı, halktan kopmuş, kaçış sinemasına yönelenlerle, bunun nedenlerini araştırmaktadır.

— I —

(Emperyalist ülkelerin şumarık burjuva sanatına özenip, kişisel bunalım ürünlerini bu halkın önüne sanat diye, edebiyat diye sürmenin gereği yoktur!. Yançirmekse budur yançirmek, kaytarmak, sorumsuzluksa, budur sorumsuzluk! — Hüseyin Korkmazgil/Dost Dergisi, Ocak 1967)

Türk sinemasındaki bu tür kaçmalara Muhsin Ertuğrul'a, «Tiyatrocular Dönemi» ne kadar uzandığı görülürse de bu kaçışlar bir bunalma sayılmaz. O dönemde sinema, bu işi bilmeyenlerin ellerinde ve üstelik bir «emekleme» de olduğundan, temeldeki kaçma daha çok sinemayı öğrenebilme çabalarının

SİNEMATEK

ÖZGÜC

... soruyu,
... çış sine-
... na, Türk
... eğin, ge-
... masında.
... le hem
... üümüyle
... usal si-
... Genellik-
... tartış-
... zılan bu
... ni araş-

... sanatına
... önüne
... oktur!
... sorum-
... Kork-

... rocular
... olmaz.
... ileme»
... esaların-

... gelir. Öz ve anlatım olarak asıl kaçak sinema, 1950'den sonra, yeni ge-
... Batı yaşantısını, Batı sinemasını örnek alarak, modern sinema yap-
... kaygılarıyla yerleştiği bir gerçektir. Ve işte asıl «yabancılaşma» bura-
... başlar ki, bu aydın kişinin Türk toplumundan kopuşu ve bunaltısıdır.
... kopmalar yalnızca sinemada değil, aynı dönemlerde Türk edebiyatında
... boy göstermişti. Yenileşme gibi görünen bu yabancılaşma genellikle şiir-
... ağır basmış, Türk şiirini 1950-1960 yılları arasında bir anlamsızlığa it-
... miştir. Üstelik bu, sinemadaki gibi bireysel ataklar halinde gelişmeyip, tam
... kuşak birleşmesiyle ortaya çıkmış, Türk şiirini Türk halkından elbirli-
... koparmışlardır. Buna karşılık «Şiir görevini yapmaktadır» deyip, an-
... halktan kopmuşluğu ve şiirlerini savunan Ece Ayhan, Turgut
... yazar. Edip Cansever, Ahmet Oktay, Ülkü Tamer'in yıllar sonraki bu patla-
... maları artık boşunadır. Çünkü okurlarını kaybetmişlerdir artık. Ve üç kişi-
... seyredip anlaması için yapılan sinema, sinema olmadığı gibi, beş gös-
... nemelik aydın için yazılan şiir de şiir değildir.

— II —

(Öyleki, Lütfü Ö. Akad'ı «Yalnızlar Rıhtımı» ndaki
birinci sınıf mizansen ve oyun yöneticiliğini de
gözönüne alarak, 1960 Türkiye'sinin «en büyük re-
jisörü» diye gösterebiliriz.. Geçtiğimiz yıl bir
«Akad Yılı» ydı — Ali Gevgili / Yeni Sinema der-
gisi, Sayı : I, Ekim 1960)

Şimdi, 1950 den sonra iyice belirginleşen «Kaçak» ve «Kaytarık» sinema-
nın örneklerine geçelim. İşte bu örneklerden biri Lütfü Akad'ın «Yalnızlar
Rıhtımı» dır. Garip bir rıhtım, garip ve melankolik kişiler... Bir kaptan, bir
barda «Çiğlık çiğliğe martular» diye «şansonlar» söyleyen bir genç kadın. Ve
dolar kaçakçılığı yapan bir çete... İşte «Yalnızlar Rıhtımı»nın kişileri bun-
lar. Ve bu kişilerin konuşmaları da aynı gariplik içinde. Tıpkı, o garip rıht-
ım romantizmine uygun şiirsel konuşmalar. Örneğin, «Yalnızlığım bir li-
mana girdiğim zaman başlar benim...» Özentili tipler, özentili konuşmalar...
Olayların geçtiği rıhtım neresidir, hangi ülkededir? Türkiye midir, yoksa bir
başka yer mi, belli değil... Ama film bir Türk filmidir ve yönetmeni de
Lütfü Akad'dır.

— III —

(Denize İnen Sokak» hiçliğe gidenlerin ya denizde
boğulması, ya da intiharıdır. Atilla Tokatlı bu ilk
film, kurulu düzenin sansürü bir yana bırakılırsa,
tam bir bağımsızlık içinde çevirdi. Onun kişili-
ğinde boğulmuş ve yalın ama çok çekici bir tip
çizmeyi başaran yeni Türk sinemasını selâmlarım -
George Sadoul/ Yeni Sinema, Ekim 1960)

SİNEMATEK

Kimdir bu «paşaoğlu artığı» denilen Ali Bey?.. Elli yaşlarındaki Ali Bey «Denize İnen Sokak»ın baş kişisidir. Atilla Tokatlı'nın Ali Bey'i bir sürüngendir, çünkü yaşadığı topluma uyamamaktadır. Ali Bey bir vurdum duymaz, nesli tükenmiş bir kişidir, çünkü evlendiği gece karısına sırtını dönüp horul horul uyar... Kendisini denizden çıkarıp, boğulmaktan kurtaran adama teşekkür bile etmez. Daha doğrusu edemez... Bütün bunlardan sonra seyirci, Ali Bey'i bir türlü kabullenmemiş, onu itmiştir. Ve bu itilmede suçlanan da seyirci olmuştur. «Denize İnen Sokak»ı. Ali Bey'i anlamaya hazırlıklı değil» denmiştir o sıralar. Oysa önce Atilla Tokatlı seyirciyi itmişti. Çünkü Tokatlı Ali Bey'e, İDHEC'de okuyan entelektüel bir sinemacı gözüyle bakmıştır. Ve kişisini yabancılaştırmış, Türk toplumundan koparıp atmıştır. Ali Bey'in yalnızlık dramı, uyduruk bir bunalıya saplanıp kalmıştır böylece.

— IV —

(Toprak davasına eğilmek, toprak ağalarını eleştirmek amacıyla çevrildiği ileri sürülen «Kızgın Delikanlı»nın ise «toplumsal gerçekçilik»le, yakından olsun, uzaktan olsun bir ilişkisi yoktur — Rekin Teksoy/Yön dergisi, 4 Aralık 1964)

Ertem Görec'in «Kızgın Delikanlı» sı biçimiyle değilse de, özüyle, genellikle kişileri ve kişilerin davranışlarıyla bir «Kaçak tipler» sinemasıdır. «Kaçak tipler» dediğimiz bizden olmayıp, bu kökü dışarda kahramanlar Türk sinemasına iyice yerleşmişlerdir. Ve çoğunlukla da bu tür kahramanlı filmler sıradan olduğu gibi, herhangi bir iddiaları da yoktur. «Kızgın Delikanlı» ise «halka eğilmek, halkın davalarını ele almak» gibi iddialarla ortaya çıkıp, bir de bunun adına «Toplumsal Gerçekçi Film» denirse, elbette iş değişir. İşte «Kızgın Delikanlı» bu bakımdan, «kaçak tipler» sinemasının tipik bir örneği sayılır. «Kızgın Delikanlı»nın kahramanı Amerika'dan döner ve toprakları ellerine geçirip köylüleri sömüren akrabalarıyla savaşır. «Birleşelim, kuvvet birlikten doğar, kooperatif kuralım» diye nutuklar atan çizmeli, sağ eli bileğinden pantolonuna zincirlerle bağlı Murat, ne berberde yeni yapılmış saçlarıyla avukat Sevil bizden tipler, ne de aslı bir western kalıbı olan hikâye bizdendir. Bizden olanlar sadece, figüran olarak kullanılan yanık yüzlü köylülerle, kerpiç damlı evlerin çevrelediği Yukarıalagöz köyüdür.

— V —

(... «Suçlular Aramızda» öteki Türk filmlerine kıyasla ilginç, senaryosundaki bazı tutarsızlıklara rağmen başarılı ve Türk filmlerinin büyük çoğunluğundan ayrılan soylu bir sinema yapıtıdır. — Semih Tuğrul /Cumhuriyet, 1964)

SINEMATEK

ndaki Ali Bey
eyi bir sürün-
vurdum duy-
sırtını dönüp
kurtaran ada-
dan: sonra se-
itilmede suç-
lamaya hazır-
ırciyi itmişti.
macı gözüyle
parıp atmış-
p kalmıştır

alarını eleş-
«Kızgın
kale, yakın-
ktur — Re-

yle, genel-
nemasıdır.
hramanlar
hramanlı
kızgın Deli-
arla ortaya
elbette iş
masının ti-
dan dö-
şavaşıır.
alar atan
berberde
western
kullanı-
aralagöz

lerine kı-
zlıklara
çoğun-
— Se-

Sosyal yani, Türk toplumunun yapısına uygun filmler yapmakla, adı **yönetmen**, e çıkan **Metin Erksan**, «Gecelerin Ötesi», **Yılanların Öcü**, «**Hayat**» ve «**Susuz Yaz**» dan sonra bu özelliğini kaybettiği görülmekte. **İyice «Suçlular Aramızda»** bu kaçışın, «**aydın görünme**» çabalarının gös-
etki sinemasıdır. Ve bu kaçış son derece belirgin olup, «**Suçlular Ara-
mamda**»nın hem özünde, hem biçiminde vardır. Karadenizli armatör, arma-
seksomanyak oğlu, zenci bir çocuk, bir metres Erksan'ın garip kişile-
Armatörün oğlu metresinin çıplak vücudunu paralarla örter, sekrete-
masanın üzerine çıkartıp baldırlarını öper. Metres evin içinde kilot-süt-
de dolaşır. İlişkiler de bu tipler gibi uyduruk özentili ve gariptir. Ve ar-
matör oğlu intihar ederken: «**Ben suçlu değilim. Hiç kimse beni yargılı-
maz. Beni çevrem bu biçime soktu**» deyip toplumu suçlaması da havada
bir zorlamadır. Bu zorlamalara karşılık da bu, Türk toplumunun bir
deştirisi gibi gösterilmiştir. Ve bütün bu olayların anlatımı için bazı eleş-
tirmeciler, «**Sinema dilinde ustalık**» diye övmüşlerdir. Eğer bu, gerçekten bir
ustalık sa bu «ustalık» **Metin Erksan**'ın kendi yaratıcı gücünden gelmekte-
dir. Roger Vadim'in, **Antonioni**'nin, **De Sica**'nın ve daha başka ünlü yönet-
menlerin Erksan üzerindeki etkilerin biçim yakıştırmasıdır bu ustalık. Baş-
ka bir deyimle «**Suçlular Aramızda**» ünlü yabancı yönetmenlerin bir «**imaj
antolojisi**»dir.

— VI —

(Metin Erksan bu yapıtıyla Türk Sinemasına yep-
yeni bir biçim anlayışı getiriyor. Seyirci ansızın
çarpılıveriyor. Sanatçı sinemanın görüntüsel sanat
olduğuna bu filmde üstüne bastıra bastıra ve ke-
sinlikle veriyor — Sami Şekeroğlu/Yön dergisi, 29
Nisan 1966)

Sürekli olarak bir kaçışın sinemasını yapan **Metin Erksan**, «**Sevmek Za-
manı**»yla tam bir yabancılaşmaya ulaşmıştır. Gerçekten de filmin müziği dı-
şarda «Sevmek Zamanı» görüntü düzeniyle, kişilerin davranışlarıyla bir Türk
filmi değildir. Ve tıpkı **Edip Cansever**'lerin, **Turgut Uyar**'ların, **Ülkü Tamer**'-
lerin göstermelik, anlamsız şiirlerine benzemektedir. Birbiri peşisıra sıra-
lanmış güzel çerçeveli fotoğraflar «**Sevmek Zamanı**» na şiirsel görüntüler
katmasına karşılık, yine de «**Suçlular Aramızda**» da olduğu gibi **Fellini**'in,
Antonioni'in biçim etkileri apaçık görülmektedir. Ve bu biçim kaygılarının
yanısıra, görüntülerin içinde soluk alan kişiler de yabancı ustaların bunalmış
hramanlarıdır. Görüldüğü gibi **Metin Erksan**'ın bunaltısı bile dışarıklı
ve kaçaktır. «**Sevmek Zamanı**»nın temelindeki bütün bu yabancılaşmaya kar-
şıklık **Metin Erksan**: «**Sevmek Zamanı, insanı anlatan film**dir» der ve şunları
ekler sözlerine: «**Türk insanının kendisini anlatmıyorlar. Türk insanı bir
kere kendini görse, ama iyice görse, yani kendini belleyecek kadar görse,**

SİNEMATEK

bir daha ona anlatılan insanlara inanmayacak. Kendisini, kendisinin aslını görmek isteyecek. «(Görüntü dergisi/Kasım 1966)

Erksan'ın bu dedikleri gerçekten doğru. Elbette Türk insanı hep aldatılmış, sömürülmüştür. Ne var ki Metin Erksan'da «Sevmek Zamanı»nda aynı aldatmacılığı sürdürmektedir. Üstelik Erksan'ınki bir başka türlü aldatmacılık... Antonioni'yi, Fellini'yi taklit ederek entelektüel görünme aldatmacılığı. Ve yine Erksan'ın iddia ettiği gibi «Sevmek Zamanı» hangi insanı, ya da hangi ülkenin insanını anlatıyor. Gelinlik giydirilmiş manken ve kocaman bir tablo ile boyacının gölde sandalla gezisi... İşte Erksan'ın insanları ve bu insanların davranışları. Bir işçi erkekle, zengin bir kızın sınıf değiştirme bunahımları gibi gösterilen «Sevmek Zamanı», gerçek yanlarıyla bir takım komplekslerin filmidir.

— VII —

(Yerli sinemamızın taklit ve özentiden uzak bir üslup başarısına ermesi bir tek şarta bağlıdır. Ele aldığı konuları ve meseleleri, bir Türkiyeli gibi, bu toprağın insanı olarak ifade etmek.../Yerli Üslup ve Anlatım Ustalığı/Sezer Tansug Sinema Tiyatro dergisi, 15 Temmuz 1959)

Alp Zeki Heper'in «Soluk Gecenin Aşk Hikâyeleri» de «Sevmek Zamanı» gibi öz-biçim olarak bütünüyle bir «kaçak» sinemadır. Heper kaçaklık uğruna seyirciyi itmiş ve ortaya şaşırtıcı bir film çıkarmıştır. O da Atilla Tokath gibi İDHEC'de okumuş ve bütün ağırlığı biçime vermiş, böylece de kişileri zorunlu bir anlamsızlığa, göstermelik bir bunalmaya kadar götürmüştür. Heper'in kişileri konuşmayan, birbirlerine uzak uzak bakan, sonra da hayvancıl bir şehvet tutkusuyla sevişen, hasta ruhlu tiplerdir. Bir kadınla bir erkek arasındaki cinsel tutkuyu resimleyen Alp Zeki Heper, yer yer Fellini'nin, Antonioni'nin etkisinde kalmış. Giderek hem kendi kendinden, hem de yaşadığı toplumdaki alabildiğine kopmuş ve ortaya kötü bir yabancılaşma örneği koymuş.

— VIII —

(Türk sineması hiçbir yabancı sinema değildir, hem de ne iyi ki değildir. Türk sinemasında Türkiye olacaktır — Sinema, Yazar, Aydın ve Sonrası/ Ali Gevgilili — Sine Film dergisi, Ocak 1962)

«Kaçış sineması»nın örnekleri aslında burada bitmemektedir. Sadece kaçakçılığın, bunaltının Türk sinemasındaki en tipik örneklerini sıraladık ve bu örnekler göre de Türkiye'de «yabancı film» yapan yönetmenlerin başında Metin Erksan gelmektedir. Yine Erksan'ın Ölmeyen Aşk'ı, Halit Refig'in «Yasak Aşk» ile «Şehrazat'ı, Osman Seden'in «İki Aşk Arasında»sı ve

SİNEMATEK

kendisinin asını
ssanı hep aldatıl-
Zamanı»nda aynı
t türlü aldatma-
me aldatmacı-
hangi insanı, ya
ken ve kocaman
insanları ve bu
sınıf değiştirme
nyla bir takım

eden uzak bir
sa bağlıdır. Ele
kiyeli gibi, bu
.../Yerli Üslup
nema Tiyatro

emek Zamanı»
kaçaklık uğ-
da Atilla To-
böylece de ki-
er götürmüş-
an, sonra da
Bir kadınla
ger, yer yer
kendinden,
bir yaban-

na değildir,
sasında Tür/
ve Sonrası/
k 1962)

te. Sadece
sıraladık.
menlerin ba-
Halit Re-
sında»sı ve

şarıklı etkiler taşıyan filmlerin öteki örnekleridir. Ve genellikle **Atif Yılmaz**, **Yaşar Kemal** gibi Türk romancılarıyla işbirliği yapıp, «yerli rejisör» gibi **Atif Yılmaz**'ın «**Seni Kaybedersem**»i ile «**Kalbe Vuran Düşman**»ı bu tür di- görünmesine karşılık, zaman zaman tam tersini yapmaktadır. Örneğin «**Ölüm Tarifası**» nda gerek tiplerin seçiminde, gerek mizansenlerde «yerli» olamamış, yabancılaşmıştır. Köylü kadınları Türk kadınları olmaktan çı- kıp, İtalyan kasaba kadınlarına benzemiştir. Ve **Atif Yılmaz**'ın öteden beri «sosyal komedi» yapma tutkusu, **Pietro Germi**'ye özenmeye zorladığı açık bir gerçektir.

— IX —

(Gereğini duyduğumuz eleştirmeci seyircinin söz- cüsü, kavgacısı olabilen seyircinin çıkarlarını sa- vunan ve halkın sırtından geçenlerin çıkarlarını, ortaya seren: kısacası kavgasını soyut bir estetik adına değil, toplumun temel sorunlarına bağlı yü- rürebilen bir eleştirmecidir — **Türk sineması Üze- rine/Baykan Sezer, Yön dergisi, Mayıs 1966**)

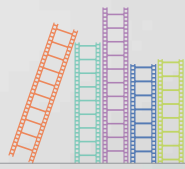
Örneklerini verdiğimiz sinemadaki yabancılaşma, toplumdan kopma ha- reketlerinin patlama noktası, ilerici aydın yönetmenlerle başlamıştır. İlerici bir sinema yaptıkları, yabancılaşmayı bilimsel bir açıdan aldıkları sanılan bu yönetmenler, yabancı sinemanın kişisel bunalımlarını, garip tiplerini «bizdendir» diye seyircinin önüne sorumsuzca sürmüşlerdir. Ve üstelik Batı hayranı aydınlarla bazı eleştirmeciler bu filmlerin biçimlerini tutup, övmüş- lerdir. Ne var ki, bu övgüler zararlı olmuştur. En büyük zararları da «entelektüel» görünme hevesinde olan bu söz konusu rejisörlere olmuştur. Bazı eleştirmecilerin «kahraman yaratma» tutkularından gelen övgülerle **Metin Erksan** kendini yüce bir kişi sayıp, gerçekç, toplumcu çizgisinden ayrılmış, Batının «izci» yönetmeni durumuna düşmüştür.

S O N U Ç :

Ve bu kaçış sinemasının yönetmenleri diyeceklerdir ki : «**Birtakım toplumsal olaylar, sanatta da yeniliklere yol açar. Biz işte bu yeniliklerin sinemasını yapıyoruz**»

Toplumsal olaylar, değişimler ne olursa olsun, ister politik ister ekono- mik, ister tarihi... Ama insan insandır, hangi toplumda yaşıyorsa, yaşadığı toplumun yapısına göre soluk alır. Ve hiçbir zaman bir İstanbul'lu bir Parisli gibi bunalmaz. Bunalırsa da bir Türk gibi bunalır. Eğer bir Parisli gibi bu- nalır, bir Teksaslı gibi yaşarsa bu bir özentî olur, kendi toplumuna yan- çizmk olur, züppelik olur. İtalya'da, Fransa'da da sanatta değişimler, yeni- leşmeler olmuştur. Ama onlar kalkıp, kendi insanlarını, kendi sorunlarını

SİNEMATEK

eleştiren filmler yapmışlardır. Hiçbiri bizde olduğu gibi bir Amerikalıyı alıp, «bu bizdendir» diye kendi toplumlarına yutturmaya kalkmamışlardır. İşte gerçek değişme, gerçek gelişme böyle olur, olursa.

Eğer Batı sinemasını, tiplerini Türk sinemasına aktarıp yerli olamıyorsa, bu yönetmenler ya kendi insanlarını tanımıyorlar, ya da «yenici» görünmek için blöf yapıyorlar. Türkiye'de özüyle, biçimiyle yabancı film yapmanın bir gereği yok. Çünkü **Antonioni, Losey, Bergman** ve ötekiler kendi ülkelerinde, Türkiye'de özenilip yapılmak istenenlerin en babalarını ortaya koyuyorlar. Biz Türkiye'de yaşıyoruz. Lütfen blöfü, gargarayı, göstermelik ilericiliği, aşırma biçimciliği bir yana bırakıp, kendi içimize, kendi toplumumuza dönelim beyler.

EN İYİ 10 FİLİM (1965-1969)

SİNEMA YAZARLARI belirli zamanlarda yaptıkları seçimlerle Türk Sineması'nda En İyi 10 Film'i ayırdılar. Bu seçimlerin ilginç ikisi, DOST Dergisi'nin düzenlediği 1960'lardaki soruşturma ile, SİNEMA 65 Dergisi'nin düzenlediği 1965'teki soruşturmadır. Bu kere AKADEMİK SİNEMA 1965-1969 yıllarındaki Türk Sineması'nın yapıtlarına eğilmek ve bunlar arasından en başarılıları seçmek için (AS SORUŞTURMALARI : 2)'de bu konuyu seçmiştir. Belirtmek gerekir ki, Türk Sineması'nın en durgun döneminde bile seksen civarı film «EN İYİ 10 FİLİM'e aday olabilecek özellikler göstermektedir. Diğer sayfalarda adlarını, yönetmenlerini, çekim yıllarını tam bir liste olarak verdiğimiz bu filmler, hiç kuşkusuz AKADEMİK SİNEMA'nın süzgecinden geçerken taraf tutulmadan, sadece soruşturmaya katılacaklara bir fikir verebilmek amacıyla seçilmiştir. Sinema yazarı dostlarımız bu filmlerin dışında kalanlar arasından da dilediklerini listelerine eklemekte serbesttirler.

AKADEMİK SİNEMA yöneticileri ikinci soruşturmamıza katılmalarını bekledikleri yazarlara birer mektupla durumu bildirmişlerdir. Bu soruşturmanın sinema yazarları aşağıda adları bildirilen arkadaşlardır :

1. Cüneyt Şeref ABUSTAY
2. Tanju AKERSON
3. Hüseyin BAŞ
4. Hayri CANER
5. Nezh COŞ
6. Atilla DORSAY
7. Turhan GÜRKANLAR
8. Tarık Dursun KAKINC
9. Onat KUTLAR
10. Tuncan OKAN
11. Ağah ÖZGÜÇ
12. Çetin A. ÖZKIRIM
13. Nijat ÖZÖN
14. Halit REFİĞ
15. Giovanni SCOGNAMİLLO
16. A. Kâmi SUVEREN
17. Jak ŞALOM
18. Sami ŞEKEROĞLU
19. Erman ŞENER
20. Rekin TEKSOY

SİNEMATEK

rikahıyı alıp,
slardır. İşte
li olamıyor-
«yenici» gö-
m film yap-
ekiler kendi
sını ortaya
göstermelik
endi toplu-

969)

e Türk Si-
dsi, DOST
Dergisi'nin
SİNEMA
unlar ara-
bu konu-
öneminde
tikler gös-
arını tam
SİNEMA'
katılacak-
arımız bu
eklemekte

rimalarını
soruştur-

10

1965-1966 MEVSİMİ (18 FİLM)

Alan Şehir, 1965 O Elmas
Birik Düşman Değiliz, 1965, İ. Engin
Başlık, 65, K. İnci
Bilmeyen Yol, 65, Sağıroğlu
Ben Öldükçe Yaşarım, 65, Sağıroğlu
Bozuk Düzen, 66, H. Dormen
Bozlar Çözülmeden, 65, N. Saydam
Canım Sana Fedâ, 65, H. Refiğ
Ekme Kavgası, 65, Y. Duru
Haremde 4 Kadın, 65, H. Refiğ
Her Gün Ölmektense, 64, F. Ceylân
İsyancılar, 65, A. Palay
Kanlı Buğday, 65, F. Ceylân
Kanunsuzlar, 65, B. Bolan
Kırık Hayatlar, 65, H. Refiğ
Meradın Türküsü, 65, A. Yılmaz
Namusum İçin, 65, M. Ün
Mertaza, 65, T. Başaran
Nekâhsızlar, 65, B. Olgaç
Öfke Dağları Sardı, 65, S. Gültekin
Sevmek Seni, 65, C. Tuncer
Sevmek Zamânı, 65, M. Erksan
Sırtındaki Bıçak, 65, N. Baytan

Sokakta Kan Vardı, 65, V. Türkali
Son Kuşlar, 65, E. Tokatlı
Şehvetin Esiriyiz, 65, İ. Engin
Tehlikeli Adımlar, 65, M. Dinler
Üç Tekerlekli Bisiklet, 63-4, Akad
Yasak Sokaklar, 65, F. Tuna
Yıldız Tepe, 65, M. Ün

1966-67 MEVSİMİ (18 FİLM)

Aaah Güzel İst., 66, A. Yılmaz
Bir Millet Uyanıyor, 66, E. Eğilmez
Çalkuşu I, II, 66, O. Seden
Çılgın Gençlik, 66, İ. Engin
Eşrefpaşalı, 66, E. Tokatlı
Gecekondü Peşinde, 67, F. Tuna
Güzel Bir Gün İçin, 66, H. Dormen
Hıçkırık, 66, O. Aksoy
Hudutların Kanunu, 66, L. Akat
İnce Cumalı, 67, Y. Duru
Nuhun Gemisi, 66, D. Sağıroğlu
Ölmeyen Aşk, 66, M. Erksan
Pembe Kadın, 66, A. Yılmaz
Toprağın Kanı, 66, A. Yılmaz
Ümit Sokağı, 66, İ. Engin

SİNEMA NEREYE VARMAK UZERE?

GEÇEN YAZ Ankara'da «Almanlar» bize GENÇ ALMAN SİNEMASI'nı tanıttılar. Dört filimle oldu bu. Filimler üzeri-
ne bu yıl YENİ SİNEMA'da övgü dolu vazılar yayınlandı.
Alman Sineması'nın devletten aldığı büyük para yardımını
göz önünde tutarsak, bu kadarlık başarıyı büyültmemek
gerekir. Bir yandan da Türk Sineması'nın en kötü yapıtları-
na bile yaklaşamayan 4-5 yıl öncesinin Alman filimleriyle
bir «mukayese»ye kalkarsak başarı grafiği hiç şüphesiz
yükselmiş olur.

SİNEMATEK

Yaprak Dökümü, 67, M. Ün
Yiğit Yaralı Ölür, 66, E. Göreç
Zalimler, 66, Y. Duru

(1967-68 MEVSİMİ (18 FİLM))

Ana, 67, L. Akat
Aslan Arkadaşım, 67, D. Sağıroğlu
Ayrılısak da Beraberiz, 67, M. Aslan
Azap Yolları, 67, Y. Duru
Bir Dağ Masalı, 67, T. Demirağ
Devlerin İntikamı, 67, F. Tuna
Dolmuş Şoförü, 67, A. Heper
Haydut (Eşkiya Halil), 67, A. Heper
Kanlı Hayat, 67, E. Göreç
Kanlı Nigâr, 67, Ü. Erakahn
Kanunsuz Toprak, 67, B. Olgaç
Kızılırmak - Karakoyun, 67, Akad
Kozanoğlu, 67, A. Yılmaz
Ölüm Tarlası, 66, A. Yılmaz
Sinekli Bakkal, 67, M. Dinler
Son Gece, 67, M. Ün
Yaşlı Gözler, 67, E. Eğilmez
izilli Nazife, 67, M. Ün

1968-69 MEVSİMİ (22 FİLM)

Ayşem, 68, N. Saydam
Balatlı Ârif, 67, A. Yılmaz
501 No.lu Hücre, 67, Eraslan
Bin Yıllık Yol, 68, Y. Duru
Cemile, 68, A. Yılmaz
atalı Köy, 68, Ü. Erakahn
Ezo Gelin, 68, D. Elmas
İnsanlar Yaşadıkça, 68, Ün
Kader Böyle İstedi, 68, Akad
Kafkas Kartalı, 68, Atadeniz
Kâtip, 68, Ü. Erakahn
Koroğlu, 68, A. Yılmaz
Kurbanlık Katil, 67, Akad
Kuyu, 68, M. Erksan
Mekânsız Kurtlar, 68, Y. Duru
Öksüz, 68, B. Olgaç
Paydos, 68, Ü. Erakahn
Seyyit Han, 68, Y. Güney
Tek Kurşun, 68, F. Tuna
Vesikalı Yârim, 68, L. Akad
Yedi Köyün Zeynebi, 68, Kan
Yuvasızlar, 69, İ. Engin

Genç Alman Sineması üzerine ne söylenirse söylenir, kesinlikle varılacak yargı, Hans'ların da Fransız Yeni Dalgacılarının aşırı etkisi altında kaldıkları olacaktır. Hiç şüphesiz Alman sinemacıları burunlarının dibindeki bir ülkenin sineması en yakın, en kolay örnek olabilecekken, daha başkasını aramıyacaklardı. Üstelik salt biçime değil, aynı bir sinema da çağdaş sinemacının en kolayına gelendir. Öz ile biçimi birleştirmek sinemada en yüce çalışmadır ama, 1969'da bu tür denemeye girmek büyük ustaların keyfine kalıyordu.

Uzak Doğu'da Japon Sineması «fiction-efsane» filimlerle halkın ilgisini çekerken, Hindistan dış pazara çıkmanın yolunu bulmuştu bile. Ray'ın memleketinde Raj Kapoor

SINEMATEK

FİLMİ (22 FİLM)

Yılmaz
7, Eraslan
Y. Duru
Erakalın
Elmas
68, Ün
68, Akad
Atadeniz
Akad

Y. Duru

Atın

İnney

Tana

Akad

68, Kan

İn

ensin, ke-

eni Dalga-

Hiç şüp-

bir ülke-

ekken, da-

time da

gelendi.

alışmaydı

ustaların

Filimlerle

manın yo-

Kapoor

«Sangam»ı bütün dünyaya dağıtacak yardımcı ele kopyaları uzatıveriyordu. Türkiye neresi, Hindistan neresi, İngiltere neresi? Ama Türkiye'deki ithalâtçı «Sangam»ı Hindistan'dan değil, üstüne daha da para vererek, komisyonuyla birlikte İngiltere'den getirtiyordu.

İspanya Sineması selâmeti ortak - yapım'larda bulmuştu. 1960'larda sadece 10 ortak - yapıma giren İspanya, 1968'de İtalyan, Alman, Fransız ve Amerikan filimcileriyle biri siyah - beyaz olmak üzere 68 renkli filim yapıyordu. Bunun dışında İspanyol sinemacıların kendi yapımları 48 filmi aşmamıştı. Çekilen filimlerin büyük bir çoğunluğu uykuluk western'ler, Bond'lardı.

Üstün sinemalara gelince... Aya insan indirme çabaları içinde bir Amerika'da sinema belirli kalıplardan bir türlü sıyrılamıyordu. İtalyan, İngiliz, Fransız sinemaları aynı denemeleri ısıtıp ısıtıp seyircinin önüne koyarken bu kere seks'den aşırı derecede yararlanma yoluna gitmeği unutmuyorlardı. İsveç'de ise kadın - erkek münasebetlerinin artık sinemada gizlenecek yönü kalmamıştı.

Demir perde memleketleri içinde sinema «sinema» olduğunu unutmuş görünmekteydi. Yalnızca propoganda için kullanılan sinemanın özgürlüğüne kavuşması için gereken rejim patlamaları Macaristan'dan sonra Çekoslovakya'da da başlamıştı. Hiç şüphesiz bu patlamalar devam edecek ve sonu da gelecekti. Hem de en iyi biçimde...

Gerçek olan bütün memleketlerde sinemanın nefesinin kesildiği idi. Son 10 yılın en kötü dönemindeydi sinema. Yeni birşeyler bekliyenlerin bu kere uzun süre bekleyecekleri acı bir gerçekti. Sinema'nın bu kere varmak üzere olduğu ölü noktaydı...

Gelecek Sayımızda :

OYUNCULARLA KONUŞMALAR

SİNEMATEK

Türk Sinemasında PRODÜKTÖR

ÇARESİZ TÜRK SİNEMA-SI'nda prodüktörün özel bir durumu olduğunu ortaya koymak gerekiyor. Bir kere prodüktör (veyahut bir başka deyimle yapımcı), kapitalist ülkelerde gerçek bir kapitalist olduğu halde, Türkiye'de her film yapan kişiye sermaye sahibi demek yanlış olur. Türk Sineması'nda yapımcı işletmeciden kredi kaynaklarını zorlayan kişidir. özellikle. Eğer yapımcı kendisi işletmeciyse, bu kere kaynakları doğrudan doğruya sinema sahipleridir. Türkiye'de son yıllarda yapım olanakları bir hayli değişince prodüktör olarak belenen kişilerin de sayılarında değişiklikler olmuştur. Hem yıllık yapım sayısı, hem de yapımcı sayısı azalmıştır. Gerçek olan bir başka yön, 1970'de bu azalmanın çok şid-

detleneceğidir. Çünkü bu re maliyetler alabildiği yükselmiştir ve daha da seçecektir. Filimlerde öz rak bir değer artımına g şilemeyince, yapımcı biç önem vermiş ve filimle renkli olması için savaşır. İki-üç yıl öncesi Türk Sineması için «Lüks» sayılabilecek renk sistemi, bu zon artık normal çekim s teminden ayrıntısız olabili tir. Ancak bu kere şöyle problem doğmuştur: Filim hem renkli, hem de en star'larla yapılırsa «kazarı artacaktır. Renkli «rekab nin doğurduğu bu «talep» iç pazarı çok dar olan Türk Sineması'nda yeni sürtün ler sonucu ya yerli filim yabancı filimlerden sevi çalacak veyahut da, gelir deri karşılamıyacaktır. rinci durum iyidir ama, iki

SİNEMATEK

bu ke-
bildiğine
da yük
öz ola-
ma giri-
biçime
filmlerin
avaşmış-
Türk
sayıla-
bu se-
m sis-
bilmiş-
de bir
filmler
iyi
«anç»
«beti»
ise
Türk
tame-
imler
yirei
gi-
Bi-
inci

durumda «iflâs» kapıyı çala-
cak demektir.
1969'un Türk Sineması'nda
prodüktör ileriye çok iyi gö-
rebilmek zorundadır. Tehli-
keli oyunlar onun geleceğini
çıkılmaz yollara sürükleyebilir.
Özellikle maliyetleri asgariye
indirmek, yapım sayısını az-
altmak en iyi çaredir. Bu
da en güç olanaktır.
Maliyet indirmek için konu-
nun üzerinde özellikle dur-
mak gerekiyor. Süper pro-
düksiyonlara gitmek, hele
hele Türk Sineması'nda ya-
pılması imkânsız kostümlü,
tarihi konulara eğilmek pe-
şin olarak «iflâs» bayrağını
sallamak demektir. Kritik
devrelerde daima «dar büt-
çeli filmler» sinemacıları ko-
rur olmuştur. Sinemamızın
bu devresinde de aynı yolu
izlemek yapımcının yararlı-
dır. Sinemacıyı, işletmeciyi
renkli filime alıştırmaktan
şiddetle kaçınılmalıdır. Bu
bir kumardır. Eğer renkli fi-
limler gereken gelirleri sağ-
lamazsa, kendi salonunu dü-
şünen sinemacı, kisasını dü-
şünen işletmeci başka «renk-
li»ler arıyacaktır. Bu da ya-
bancı filimlerdir. Türkiye'de-
ki sinemalarda tamamen ya-

bancı filimlerin oynatılması
ise, yalnız yapımcıya değil,
aynı zamanda getiriciye de
en büyük darbedir. Bu kere
hükümet gittikçe artan dö-
viz taleplerini karşılayama-
yınca, ilk yapılacak «itha-
lât»ı engellemek olacaktır.
Bugün Türk Sineması'nın yü-
zü suyu hürmetine karşıla-
nan yabancı film döviz gi-
derlerini arttırmak da getiri-
ciler için tehlikeli oyundur.
Bu kere ortaya çıkan prob-
lem, Türk film yapımcısıyla
getiricisinin pazarlarını or-
taya çıkarmaları ve bu paza-
ra göre de bir araya gelme-
leridir. Eğer sinemacılar da
bu durumu destekler, onlara
yardımcı olurlarsa Türk sine-
ma endüstrisi rahatça düze-
ne girebilir.
Türk film prodüktörü için
şu anda gereken de bu ya-
kınlaşmalarda ilk adımı at-
mak olacaktır. Bugün Türki-
ye'de 1400 kapalı sinema sa-
lonu vardır. Bu salonların ta-
mamını ne yerli filmciler, ne
de getiriciler doldurabilir.
Ancak ortaklaşa bir dağıtım
bunu sağlayabilir. Bunu ya-
pabilmek sinema için önemli
bir davranıştır.

SİNEMATEK

Türkiye'de yayımlanmış SİNEMA KİTAP ve BROŞÜRLERİ BIBLIYOGRAFYASI

Nezih COŞ

Bu bibliyografya, Türkiye'de 1928 - 1969 yılları arasında yayımlanmış sinema, kitap ve broşürlerini kronolojik olarak gösteren küçük bir kılavuz niteliğindedir. Yapılan araştırmalar sonucunda sinema kitaplarımız için elden geldiği kadar eksiksiz bir liste verilmeğe çalışılmış, ancak bazı kitapların tam künyeleri bulunamamış, isim ve yazarları belirtilmekle yetinilmiştir. Öte yandan sinema konusunda bugüne kadar yayımlanmış broşürlerin tam bir şekilde saptanmasında birtakım zorluklarla karşılaşmış, yerli ve yabancı film şirketlerinin, filimlerini tanıtmak için yıllardır yayımladıkları resimli broşürler, şimdilik bibliyografyanın dışında bırakılmıştır. Bu küçük incelemenin ileride daha verimli bir biçime girmesi için okuyucularımızın yardım ve eleştirilerini bekler, bibliyografyanın hazırlanmasında her türlü yardımlarını esirgemeyen Millî Eğitim Bakanlığı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürü Sayın Türker Acaroğlu'na da teşekkürlerimi sunarım.

- 1) SANDER, Mita
Tefeyüz Kitabı
- 2) (MADARLI), F
- 3) SİMAVİ, Seda
1925» dan çeviri
- 4) TEPEDELEN
—senaryo— 1
- 5) (MADARLI),
Kitaphanesi,
- 6) OSMAN, Nü
- 7) EVREN, Af
12 s. 10 krş
- 8) BELER, Tu
DIZLAR A
- 9) ES, Hikme
sayı : 1 - 12
- 10) FİMLERİ
ZAMNAMI
- 11) ROBERT
simii), 15
- 12) NORMA
- 13) NELSON
- 14) DANİEL
- 15) CHARLE
- 16) TYRON
- 17) DOROT
- 18) GARY
- 19) DEANN
- 20) JOAN
- 21) ALİCE
- 22) MARL
- 23) CLARI

SİNEMATEK

1928

- 1) SANDER, Mitat Sadullah : **SİNEMALI ALFABE VE KIRAAT.** İstanbul, Tefeyyüz Kitabevi, 31 s. (resimli), 25 krş.

1931

- 2) (MADARLI), Fikret Adil : **ŞARLO.** İstanbul.
3) SİMAVİ, Sedat : **SESLİ, SESSİZ VE RENKLİ SİNEMA.** («Le cinema, 1925» dan çeviri) İstanbul, Kanaat Kütüphanesi, 62 s. (resimli), 50 krş.

1932

- 4) TEPEDELENLİOĞLU, Nizamettin Nazif : **BİR MİLLET UYANIYOR.** —senaryo— İstanbul, Kanaat Kütüphanesi, 86 s. (resimli), 30 krş.

1934

- 5) (MADARLI), F(ikret) A(dil) : **SİNEMA YILDIZLARI.** İstanbul, Akşam Kitaphanesi, 296 s. (resimli), 100 krş.
6) OSMAN, Nüvit : **İŞIKTAN DOĞANLAR.** İstanbul.

1936

- 7) EVREN, Afif : **SİNEMA ARTİSTİ ADALET.** Konya, Babalık Basımevi, 12 s. 10 krş.

1938

- 8) BELER, Turhan Aziz : **HOLİVUDA GİDEN İLK TÜRK GAZETECİ YILDIZLAR ARASINDA.** İstanbul, Vakıf Neşriyatı, 215 s. (resimli), 150 krş.
9) ES, Hikriyet Feridun : **HOLİVUD'DA 300 GÜN.** İstanbul, Bütün Kitabevi, sayı : 1 - 12, sayısı 10 krş.

1939

- 10) **FİLMERİN VE FİLM SENARYOLARININ KONTROLÜNE DAİR Nİ-ZAMNAME.** Ankara, Devlet Basımevi, 7 s.
11) ROBERT TAYLOR'UN HAYATI. İstanbul, Türkiye Yayınevi, 34 s. (resimli), 15 krş. «Yıldız Biyografileri Dizisi : 1»
12) NORMA SHEARER'İN HAYATI. «Y.B.D.: 2»
13) NELSON EDDY'NİN HAYATI. «Y.B.D.: 3»
14) DANIELLE DARRIEUX'NUN HAYATI. «Y.B.D.: 4»

1940

- 15) CHARLES BOYER'İN HAYATI. «Y.D.B. : 5»

1941

- 16) TYRONE POVER'İN HAYATI. «Y.B.D.: 6»
17) DOROTHY LAMOUR'UN HAYATI. «Y.B.D.: 7»
18) GARY COOPER'İN HAYATI. «Y.B.D.: 8»
19) DEANNA DURBIN'İN HAYATI. «Y.B.D.: 9»
20) JOAN CRAWFORD'UN HAYATI. «Y.B.D.: 10»
21) ALICE FAYE'İN HAYATI. «Y.B.D.: 11»

1942

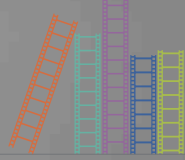
- 22) MARLENE DIETRICH'İN HAYATI. «Y.B.D.: 12»
23) CLARK GABLE'İN HAYATI, 28 s. (resimli), 15 krş. «Y.B.D.: 13»

SİNEMATEK

- 24) ARAL, Adnan Fuat : **YILDIZLARIN GİZLİ HAYATLARI**. İstanbul, Ar Yayını, 48 s. (resimli), 35 krş.
- 25) JUDY GARLAND'IN HAYATI. 30 s. (resimli), 25 krş. «Y.B.D.: 14»
- 26) MİCKEY ROONEY'İN HAYATI. «Y.B.D.: 15»
- 27) ÖNEY, Taceddin C. : **HARP İÇİNDE YILDIZLAR**. İstanbul, A. İhsan Basımevi, 32 s. (resimli), 25 krş.
- 28) **SİNEMA ALBÜMÜ**. İstanbul, Resimli Ay Basımevi, 64 s. (resimli), 25 krş.
- 29) **SİNEMA VE TİYATRO ARTİSTLERİMİZ**. İstanbul, İktisadî Yürüyüş Basımevi, sayı: 1, sayısı 15 krş.
- 30) ULUDAĞ, Osman Şevki (Dr.) : **ÇOCUKLAR, GENÇLER, FİLMER**. (Yazılarından derleme) İstanbul Kader Basımevi, 114 s. (resimli), 60 krş.
1944
- 31) AP. Ant. : **SİNEMANIN İÇYÜZÜ**. (Stephen Watts'ın «Behind the screen, 1938»inden çeviri) İstanbul, Becid Basımevi, 80 s. (resimli), 100 krş.
- 32) BETTY GRABLE'İN HAYATI. «Y.B.D.: 13» (Dizinin son kitabı)
- 33) HEDY LAMARR'IN HAYATI. «Y.B.D.: 16»
- 34) KISAKÜREK, Necip Fazıl : **VATAN ŞAİRİ NAMIK KEMAL**. —senaryo— İstanbul Semih Lütfi Kitabevi, 59 s. 60 krş.
- 35) **SİNEMA ALMANAĞI**. İstanbul, Arif Bolat Kitabevi, 48 s. (resimli), 100 krş. SDROTU...
- 36) SONJA HENİE ve JOHN PAYNE'İN HAYATI. «Y.B.D.: 17»
1945
- 37) **İNGİLİZ KÜLTÜR HEYETİ TEDRİSİ FİLMER REHBERİ**. Ankara, İdeal Basımevi, 53 s.
1946
- 38) **FİLM ŞARKILARI**. İstanbul, Türkiye Yayınevi, 66 s. (resimli), 75 krş. «Yıldız Mecmuası hususî nüsha: 22»
- 39) RANKİN, Prof. : **SESLİ SİNEMALAR VE TELEVİZYON**. (Üniversite serbest konferansları) İstanbul, Kenan Basımevi, 207-224 s.
- 40) TOLUNAY, Talât : **TELEVİZYON, SESLİ SİNEMA, RADAR**. İstanbul, İnkılâp Kitabevi, 95 s. (48 şekil), 150 krş.
- 41) **YERLİ FİLM YAPANLAR CEMİYETİ : FİMLERİMİZ**. İstanbul, İktisadî Yürüyüş Basımevi, 40 s. (resimli) 100 krş.
1947
- 42) LO DUCA : **SİNEMA TARİHİ (Histoire du cinéma, 1942)** Çeviren: Nuri Saridoğan. İstanbul, Remzi Kitabevi, 128 s. (resimli), 250 krş.
- 43) **SİNEMACILAR VE FİLMCİLER CEMİYETİ ANA NİZAMNAMESİ**. İstanbul, Pollamary Basımevi, 14 s.
- 44) **SİNEMA VE MODALARI**. İstanbul, Türk Basınları Dağıtma Bürosu, 50 s. (resimli), 100 krş.
1948
- 45) AKIN, Edip : **HARMANKAYA, —Yıldızlar Ne Diyor—** İstanbul, Işıl Matbaası, 112 s. (resimli), 150 krş. (Devamı var)

SİNEMATEK

İstanbul, Ar Ya-

3.D.: 14»

A. İhsan Ba-

resimli), 25 krş.

Yürüyüş Ba-

FİMLER. (Ya-

resimli), 60 krş.

of the screen,

100 krş;

tabi)

--senaryö--

resimli), 100

SDROTU...

Ankara,

resimli), 75 krş.

(Üniversite

İstanbul,

İktisa-

ren: Nuri

NAMESİ.

Bürosu,

İşıl Mat-

amı var)

SİNEMA DÜNYASINDAN YANKILAR...

SINEMATEK

Televizyon ve tiyatrodan gelen yeni ve genç yöneticilerle sesini yeniden duyurmaya başlayan Amerikan sineması, bir yandan da Avrupalı yönetmenleri bünyesinde toplayarak önemli bir hamle içinde görülüyor. 1969'da yapılan ve yapılmakta olan yeni filimler, özellikle son kuşak sinemacılarının eskilere meydan okuyarak ön plâna geçtiklerini gösteriyor.

PENN, ROSENBERG ve PERRY

Geçtiğimiz mevsimin en sağlam Amerikan filimlerinde imzaları olan bu 3 yeni kuşak yönetmeni de 1969'da iddialı çalışmalar yapıyorlar. «Kaçaklar», «Boni ve Klayd» filimlerinin yaratıcısı **Artnur Penn**, Thomas Berger'in «Little Big Man - Küçük Büyük Adam» adlı romanını sinemalaştırmakla meşgul. Senaryo Calder Williams'ın, «The Cinema Center» şirketinin hazırladığı yapıtı, **Penn**'in 1958'de yaptığı «Solak Silahşör - The Left Handed Gun» den sonra ikinci western'i, meslek hayatının da altıncı filmi olacak. «Little Big Man», de bu yıl ilginç filimlerini izleyeceğimiz yeni ve başarılı aktör **Dustin Hoffman** ile **Penn**'in «Boni» si **Faye Dunaway** oynuyorlar.

Geçen mevsim Türk sinemaseverlerinin «Parmaklıklar Ardında» ile tanıdığı **Stuart Rosenberg** de ikinci uzun filmi olan «The April Fools - Nisan Budalaları» nda, **Jack Lemmon** ve **Catherine Deneuve** ile çalışıyor. Romantik bir konusu olan bu film de **Rosenberg**'in ilk filmi gibi bir «Jalem production»u,

1958-1965 arasında 300 kadar TV show'u yöneten **Rosenberg** için uzun film alanındaki bu ikinci deneme de bakalım ilki kadar başarılı olabilecek mi? Yönetici bu filminden sonra Columbia'ya yapıldığı film'in hazırlıklarına başlayacağı «Autobiography of Malcolm X» cık.

«Aşıklar - The Swimmer» adlı yapıtı ile ülkemizde de ilgi uyandıran **Frank Perry**'nin 1969'daki projesi **Evan Hunter**'sın «Son Yaz - Last Cummer» adlı romanının sinema versiyonu. **Perry** dram türündeki bu yapıtını Allied Artists için çevirecek.

SAHNELERDEN PERDEYE İKİ TRANSFER

Mike Nichols ve **Herbert Ross**... Broodway sahnelerinin bu iki sağlam ismi sinema çalışmalarına 1969'da hız verdiler. Önümüzdeki mevsim seyredeceğimiz «Aşk Mevsimi - The Graduate» adlı filmi ile (**Anne Bancroft** ve **Dustin Hoffman** oynuyorlar) geçenlerdeki son «oscar» dağıtımında «en iyi yönetici» seçilen **Nichols** 1969 için de **Joseph Heller**'in «Catch - 22» adlı romanının sinema versiyonu üzerinde çalışıyor. **Nichols**'un oyuncularını **Anthony Perkins** ve **Paula Prentiss**. Paramount hesabına çekilecek «Catch - 22» uzun süredir filimlerde oynamayan **Perkins**'i de yeniden sinemaseverlerin karşısına çıkaracak.

Broodway'in en iyi koreograflarından sayılan **Herbert Ross** ise **James Hilton**'ın romanı «Goodbye

Mr. Chips» siyonu ile i sini vermiş Fox'un «Dr. bia'nın «Fur nin koreogra Ross bakaln aynı başarıy lindiği gibi ABD da eski ABD Wood tarafın alınmış ve nat oynamış sabına hazır Mr. Chips» c

SİNEMATEK

300 kadar TV
Rosenberg için u-
bu ikinci de-
ilki kadar ba-
? Yönetici bu
Columbia'ya yapı-
klarına başlaya-
of Malcolm X»

«Swimmer» adlı
de ilgi uyan-
1969'daki pro-
«Son Yaz -
romanının si-
ry dram türün-
ed Artists için

ERDEYE İKİ

Herbert Ross...
bu iki sağ-
çalışmalarına
Önümüzdeki
«Aşk Mev-
ada» filmi ile
Justin Hoffman
eki son «os-
iyi yönetici»
in de Joseph
adlı romanı
üzerinde ça-
ancuları Ant-
ala Prentiss.
ekilecek «Cat-
filimlerde oy-
yeniden si-
na çıkara-

koreografla-
Ross ise Ja-
«Goodbye

Mr. Chips'in müzikal sinema ver-
sionu ile ilk yönetmenlik deneme-
sini vermiş olacak. Son yıllarda
Fox'un «Dr. Doolittle» ve Colum-
bia'nın «Funny Girl» gib. filimleri-
nin koreografilerini yapmış olan
Ross bakalım yönetmen olarak da
aynı başarıyı gösterebilecek mi? Bi-
lindiği gibi Hilton'ın romanı 1939'da
da eski ABD yönetmenlerinden Sam
Wood tarafından İngiltere'de filme
alınmış ve başrolünde Robert Do-
nat oynamıştı.. Ross'un MGM he-
sabına hazırladığı yeni «Goodbye
Mr. Chips» de ise Peter O'Toole ve

Petula Clark oynuyorlar. Filmin
yapımcısı Arthur P. Jacobs, görün-
tü yönetmeni ise Oswald Morris.

ESKİLERDEN SESLER

70 yaşındaki ünlü korku filim-
leri yönetmeni Alfred Hitchcock,
«Topaz» adlı yeni bir heyecan fil-
mi ile, «Torn Curtain» (P. Newman
- J. Andrews) den 3 yıl sonra ye-
niden setlerde gözüktü. Universal -
International şirketi hesabına çev-
rilen «Topaz» Leon Uris'in çok sat-
mış (best - seller) romanının sine-
ma uyarlaması. Başrollerde iki Av-

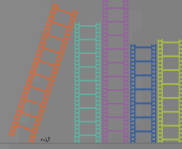
SİNEMATEK

rupalı (**Frederick Stafford** ve **Dany Robin**) ve bir Amerikalı (**John Forsthe**) var... Bir başka kıdemli yönetmen **George Stevens** da 1969 için **Elisabeth Taylor** ve **Warren Beatty** ile «**The Only Game in Town - Şehirdeki Tek Oyun**» adlı filmi hazırlamakla meşgul. Fox Şirketi hesabına çekilen ve büyük sükse yapması beklenen bu filmde **Stevens**, büyük Amerikan şehirlerindeki tek eğlencenin, tek oyunun aşk olduğunu iğnelemeğe girişmiş. Filmin konusu Las Vegas'ta geçiyor... İstanbul doğumlu ünlü yönetici **Elia Kazan** da 5 yıllık bir ayrılıktan sonra «**The Arrangement - Düzenleme**» adlı yeni bir filme imzasını attı. **Kirk Douglas**, **Deborah Kerr**, **Faye Dunaway** gibi oyuncuların başrolle rini paylaştıkları film, **Kazan**'ın son yıllarda yazdığı aynı adlı bir romanın perde uyarlaması. **Kazan**'ın romanı Amerika'da 2 milyon satmış. Ünlü yönetici, filmde iyi bir meslek sahibi ve iyi bir eş olan, fakat kişiliğini sevmeyen bir adamın incelemesini yapıyor. Senaryo, «**Rihtimlar Üzerinde**» de de **Kazan**'la çalışmış olan **Budd Schulberg**'in. Warner Bros - 7 Arts ortaklığı için çekilen filmin fon müziklerini ise **Manos Hadjidakis** yapmış

HOLLYWOOD ve AVRUPALI SİNEMACILAR

Ünlü İtalyan yönetmeni **Micheangelo Antonioni** Amerika'da **MGM** için çektiği «**Zabriskie Point**» adlı son filminin tamamlanmasına çalışıyor. **Rod Taylor**'ın oynadığı filmde **Antonioni** Amerikan gençliği

üzerinde adeta belgesel bir inceleme yapmakta ve **Death Valley - Ölüm Vadisi**'nde yaşayan aşka taparlardan **Detroit** ve **Şikago**'nun şiddet ve arbede dolu sokaklarına kadar tezatlarla yüklü bir evreni gözler önüne sermekte.. «**Romeo ve Jüliyet**» adlı filmi ile (bu mevsim seyredeceğiz) geçen yılın en büyük sinema olaylarından birini yaratan İtalyan yönetmeni **Franco Zeffirelli** de gene bir ABD şirketi—**Paramount**— hesabına **Berthold Brecht**'in «**Galileo**» adlı oyununun sinema versiyonunu hazırlıyor. 17. yüzyılın büyük matematisyen ve astronomu **Galile**'yi **Rod Steiger** canlandırıyor... Bir başka İtalyan **Francesco Maselli** de bir ABD - İtalyan ortak yapımı olan «**The Quiet Couple - Sakin Çift**» ile romantik bir komedi - avantür'e imzasını atıyor... **Maselli**'nin oyuncularını evvelce **Philip Dunne**'in «**Blindfold**» filminde de bir araya gelmiş olan **Claudia Cardinale** ve **Rock Hudson**. Başarılı bir İngiliz yönetmeni **John Schlesinger** de 5. filmi «**Midnight Cowboy - Gece Yarısı Koyboyu**» ile **Hollywood** hesabına ilk filmi yapmış oldu. Ve hatta film ABD adına bu yılki **Berlin** şenliğine de gönderildi. **Schlesinger** bu filmde çevrelerinden kopup Amerikan şehirlerinde «bohem» yaşantısı sürdüren iki gencin hareketli hikâyesini naklediyor. Başrolde yine **Dustin Hoffman** oynuyor. Film'in senaryosu **Waldo Salt** tarafından **James Leo Herlihy**'nin romanından hazırlanmış.

YENİ FİLİMLER

**Turhan
GÜRKAN**

Türk Sinemasında yılda ortalama 200 kadar film çevrilmektedir. Ancak bunların içinde «iyi» niteliği taşıyanlar, bu sayının onda birini bile doldurmaz. Bu tür filimlerin patentini de, kendilerini piyasa koşullarının dışında tutmasını başarmış birkaç yönetmen elinde tutmaktadır. Yıllarca üzerinde emek verdikleri kendi orijinal hikâyelerinden çektikleri filmlerle bu yönetmenler, çalma-çırpma film furyasından ayrılarak, Türk Sinemasının düşünce yönüne de ışık tutmaktadırlar. Halit Refiğ de mesleğinin çilesini çeken, kendini «ulusal bir Türk sineması» için adanmış birkaç sayılı yönetmenin arasında anılmaktadır. «Gurbet Kuşları», «Yasak Aşk», «Haremde Dört Kadın» gibi başarılı sinema yapıtlarına imza atan Refiğ, iki yıllık bir uğraştan sonra, üzerinde uzun boylu sözü edilecek yeni bir yapıt daha ortaya koymuş bulunmaktadır. «Sana Yâr Olamam» adını taşıyan bu filmde rejisör, Batı Avrupa ile Türk Dünyası arasındaki değişik tarihsel ve kültürel kaynaklardan ortaya çıkan sosyal ve ruhsal çatışmaları göstermek istediğini söylemektedir.

İSVİÇRELİ EVA

«Sana Yâr Olamam» ın kahramanı Alman kadını ile, filmde bu tipi canlandıran rejisörün İsveç asıllı eşi Eva Bender arasında —çok az da olsa— bir benzerlik bulmak mümkündür. Çocuğunun babasını bulmak için Almanya'dan Türkiye'ye gelen Alman kadını, başından türlü olaylar geçtiği, dayanaksız ve tek başına kaldığı halde memleketine geri dönmemiş, köylüleşmeğe başladığı yaşadığı çevreye kendini uydurarak, bir topluluğun çilesine ortak olmayı öngörmüştür. Kökü tasavvufa dayanan Türk insanseverliği, yabancı kadını Batı Hümanizmasından koparıp kendine çekmiş ve potasin-

SİNEMATEK

da eritmiştir. Rejisörün eşi de, geçici olarak geldiği Türkiye'deki topluma uyduğu, manevî huzuru burada bulduğu için sevdiği adamla evlenmiş, sonunda kendi kaderiyle başbaşa kalacağı Batı toplumuna dönmek istemiştir.

MARGİT SMİTH OLAYI

«Sana Yâr Olamam» filminin, yaşanmış bir olay olan Margit Smith adlı Alman kadının hikâyesiyle ilgili olduğu ve Halit Refiğ'in, geçen yıl bir gazetede yayınlanan olayı filme aldığı yolunda haberler çıkmıştır. Bilindiği gibi Almanya'da İbrahim Kesti adlı bir Türk işçisiyle «yasak aşk» yaşamış Margit Smith adlı genç bir Alman kadını, sonunda kendisini terkeden çocuğunun babasını aramak için Türkiye'ye gelmiş, Kayseri'de bulunduğu adam kendisini ve çocuğu kabul etmeyince ortalıkla kalmış ve başından türlü olaylar geçmiştir. Rejisör, filminin bu olayla ilgili olduğu söylentileri yalandıktan sonra «Margit Smith hikâyesi, sadece benim öteden beri düşündüğüm meseleye ışık tuttu. Bu olayla tek ilgimiz, örnek olarak aldığım kahramanın Göreme çevresinde yaşamış olmasıydı...» demektedir.

... ve ASIL HİKÂYE

«Sana Yâr Olamam»ın hikâyesi, Margit Smith olayıyla benzemezlik göstermektedir: Bir Alman kadını 4-5 yaşlarındaki çocuğuyla Kayseri'ye gelmiştir. Bu kadın, iki yıl önce dönmek üzere Almanya'dan Türkiye'ye giden ve bir daha geri gelmeyen çocuğunun babasını, yani erkeğini aramaktadır. Kayseri'deki bir fabrikada çalışan adamı bulur ama, bu gelişten erkek memnun olmaz. Çünkü evlidir ve karısından da ayrı bir çocuğu olmuştur. Üstelik bir başka kadınla da ilişkisi vardır. Karısının ablasının kızı olan dostunu, onunla aynı çatı altında yaşatmaktadır. Bütün bunlar o çevrede görenek haline gelmiş, çok görülmüş olaylardandır. Adam, karşısında bulunduğu Alman kadını istemez ve çocuğunun babalığını da kabule yanaşmaz. Ortada kaian kadına, şehirlerarası yollarda çalışan bir kamyon şoförü elini uzatır. Alıp kadını, ailesinin yanına götürür. Alman kadın köyde, kendi dünyası ile içine girdiği yeni şartlar arasındaki farkları daha iyi anlar. Kendini onlara benzetmeğe çalışır. Yavaş yavaş çocuğuyla birlikte köylüleşmeğe başlar.

ÇİLELİ HAYAT

Hikâye iki yönlüdür... Ayrı dünyanın insanı da olsa, açıkta kalan bir kimseye, yardım etme insanseverliği vardır ortada... Bir toplum içinde bir yer tutabilmek için diken gibi kalmak değil, ona uyabilmek gerektir. Türk sosyal görüşünün en önemli noktası da burada düğümlenmektedir. Çocuğun babası, huzurunu kaçıran kadını geri göndermek istiyor. Kadına yeni hayata, çilekeş şekilde yaşamağa, üstelik kendisine yardım eden adama al-

deki topluma
evlenmiş, so-
mek isteme-

KEY

Smith adlı
gen yıl bir
Bilindiği
yaşamış
keden ço-
duğu adam
dan türlü
leri yalan-
düşündü-
kahra-

zlik gös-
gelmiş-
giden ve
dır. Kay-
mek mem-
ar. Üste-
dostu-
göre-
bulduğu
Orta-
ni uza-
di dün-
Kendini
leşmeğe

bir
bir
Türk
Çocu-
yeni
alt-

AHMET MEKİN — EVA BENDER

SINEMATEK

şıyor. Köyde ise, yabancı kadının şoförün evinde kalışına ilişkin tepkiler başlamıştır. Adam dedikoduları önlemek için kadına evlenme teklif etmiş, kadını kovan asıl adam çıkagelir ve iyiniyetli adamı öldürür. Kadın yeni-kadın , kabul etmiştir. Yeni bir aşkın içindedirler. Evlendikleri gün den yapayalnız ve dayanaksız kalır. Olay sırasında kadının ağabeyi Alman-ya'dan gelmiş, onu geri götürmek istemiştir. Kadın ve çocuğu öylesine topluma uymuşlardır ki, çileli, zor hayata rağmen, manevî huzuru ve mutluluğu bulduğu için kadın kalmağa karar verir. Bir bütünüün parçası haline gelmiş, artık birey olmaktan çıkmıştır. Kendi kaderiyle başbaşa kalacağı Batı toplumuna dönmek istememiştir. Doğu'daki insan huzuru, Batıdaki insanseverliğe üstün gelmiştir.

TASAVVUF YOLU

«Sana Yâr Olamam» filmi için Halit Refiğ şunları söylemektedir: «Yılların yılı Batılılaşma çabalarından dolayı ortaya bir «Hümanizma» meselesi çıkarılmıştır. Batılılar, belli bir «Rönesans» dönemi geçirmişlerdir. Şimdiyse Türk sanat ve düşüncesi insana dönük değilmiş gibi karşımıza çıkarılmak isteniyor. Bizdeki «Hümanizma» 300 yıl öncesinde, onlardan çok daha önce başlamıştır. Bizdeki «İnsanseverlik», «Hümanist sanat» yapmağa kadar uzanmaktadır. Bizdeki «Hümanizma», Batı'nınki gibi bireysel değildir. «Tasavvuf» dediğimiz «Vahdet-i Vücut» felsefesine dayanmaktadır. Türklere özgü bir düşünce sistemi kurmuş olan Mevlâna Celâlettin-i Rumî, Hacı Bektaşî Veli ve Yunus Emre, Batı insanseverliğinden tam 300 yıl önce Türk insanseverliğinin temellerini atmıştır. Bu da bireysel değil, kolektif bir anlayış ortaya çıkarmaktadır. Türk sanat ve düşüncesinin yöneleceği yer, işte Batı Hümanizması değil, ondan çok daha eski tarihi olan Türk insanseverliği ve Hümanizması'dır. Ayrıca filmin başına koyduğum Mevlânâ Celâlettin-i Rumî'nin «Mesnevî»sinden (O köyden bir kâfir karısı Mustafa Aleyhis-selâm'ı sınamak için koşu koşu eşeğiyle beraber yanına geldi. Kucağında iki aylık bir çocuk vardı. Çocuk Peygamber'e, Tanrı sana selâm söyledi ya Resulullah, sana geldik işte) dedi bölümüyle, Yunus Emre'den (Erenler kapısı, mürüvved kapısı, sıdk ile gelenler mahrum dönülmez) sözleriyle seyirciye filmin tasavvufî görüşü hakkında bir anahtar vermek istedim. Sana Yâr Olamam, işte bu yolda bir çalışmadır.»

KEŞİS DAĞLARI

Filmin önemli bölümleri Kayseri'de ve Göreme vâdisindeki köylerde çekilmiştir. Selçuklulardan kalma tarihsel anıt ve yapıtlarla süslü olan Kayseri'deki kümbetlerdeki çekim sırasında, Kayseri Müftüsü «din elden gidiyor» diye fetva vermiş, filmcilerin cami ve minarelerde çalışmasını engellemek istemiştir. Bu yüzden çıkan olaylar sırasında aydın Kayseri Valisi ile Belediye Başkanı, film yoluyla yapılacak olan turistik Kayserinin propagandasının da kaçırılacağını düşünerek, filmcilerin yanına polis vermiş ve yapılacak kışkırtmaların böylece önü alınabilmiştir. Göreme'de çekilen sahnelerde ise Alman kadını rolündeki Eva Bender, vaktiyle Hıristiyan Keşişlerinin oyduğu mağaralara girip çile doldurmuştur, Peri Bacaları da filme doğal bir güzellik ve ürperticilik vermiştir.

TEHLİKELİ İLGİLER...

HAYRİ CANER

AKADEMİK SİNEMA'nın hazırlık sıralarında Halit Refiğ - Nijat Özön - Onat Kutlar - Sami Şekeroğlu dörtlüsünün yazışmalarını ilgiyle okudum. O sıralarda sinema çevresinin de geniş ilgisini çeken bu yazışmalar şu sıralarda tazeliğini yitirdi ve nihayet konu kapandı gitti... Gerçekte çok tatsız ve tarafları birbirine düşüren konunun kapanmasına sevinmek ve hiç açılmamasını dilemek en iyisi. Ancak, dörtlünün Türk Sineması için çok tehlikeli görünen ideolojik görüşü hayret edilecek derecede birbirine yakın olunca konuyu eşelemek, gerçekleri su üstüne çıkarmak yararlı olacaktır kanısındayım. Önce kişileri yakından, tanıdığım kadarıyla anlatayım. Halit Refiğ sinema ile ilgi kurduğu günden bu yana gerek kişiliği ve gerekse bilgisiyle tam not almış bir sine-

ma adamımızdır. Sinema üzerine yazıları, denemeleri bu işi çok iyi bildiğini ne kadar göstermişse, Türk Sineması'nın imkânları ölçüsünde yaptığı «Yasak Aşk (1960)», «Şehirdeki Yabancı (1963)», «Gurbet Kuşları (1964)», «Şehrazat (1964)», «İstanbulun Kızları (1964)», «Kırık Hayatlar (1965)», «Harremde Dört Kadın (1965)», gibi filimleriyle de yönetmen olarak kısa zamanda diğer «büyükler» arasına girmeyi başarmıştır. İyi insan, iyi dosttur özel hayatında da... Nijat Özön ise başlıbaşına, bir sinema heykelidir Türkiye'de. Sinemaya kendisini bu derece adayın kişi zor görünür. Üstelik ülkemizde sinema kitaplığını dolduran tek adamdır. Çevirileri, incelemeleri, sinema sanatı üzerine yazdıkları Türk Sinema adamlarına (anlıyanlara tabii) çok şeyler kazandırmış-

SİNEMATEK

tır. Bir tek «SİNEMA EL KİTABI (İstanbul, Elif Kitabevi, 1964)» Türkiye’de sinema ile ilgilenen herkese bir Okul varsayılabilir. Bunun dışında Nijat Özön de iyi insandır, dosttur.

Türk Sineması’na karşı olmakla suçlanan Onat Kutlar da Türk Sinematek Derneği gibi Türk sinema adına gerçekten yararlı kuruluşun başarılı bir yöneticisidir. Başarılı olduğu şuradan da anlaşılıyor ki Kutlar Dernek’ten ayrıldığından bu yana Sinematek bir hayli başıboş kalmış, çalışmalarında aksamalar olmuştur. Onat Kutlar da tanıdığım kadarıyla saygı duyulacak iyi bir insan, dosttur.

Sami Şekeroğlu’nun «Mütevazi» imkânları içinde neler yaptığını sinemanın içinden bir kişi olarak çoğu kere yakından izledim. Güzel Sanatlar Akademisi’ne rahatlıkla yedinci sanatı ekleyiveren Şekeroğlu, son aylarda Devlet’e de sinemaya el uzattırmasını bilmekle ne kadar övünse azdır. Tanıdığım Şekeroğlu, Refiğ, Özön, Kutlar gibi iyi bir insan, iyi bir dosttur.

Sinema’da iyiye, doğruya, yararlıya giden bu dört insana merhaba!..

DANIŞIKLI DÖĞÜŞ MÜ?

OLAYLAR yazıları yazan makinelerin tuşlarının yumuşaklığından veya kalemle rin uçlarının son derece kaygan olmasından doğmuş olsa gerek... Bunun dışında, dörtlünün birbirlerine bu derece kin duyan cümleler düzmesini kişi çözemiyor.. Özön, Refiğ ile dosttular. Şekeroğlu Sinematek’e gelir, Onat Kutlar’la yardımlaşma çalışırdı. Hele hele Sinematek ile Türk Sinemacıları birbirlerine öylesine yakınlardı ki.. Ben inanırım, bu kişiler birbirleriyle yüz yüze gelseler, yazdıklarından dolayı üzülüp, belki de hasretle birbirlerini kucaklayacaklardır.. Olmıyacak şey değil bu... Gerçeğin aynası öylesine temiz ve parlak...

Birbirleriyle düşünce birliğine sınımsız bağlanmış, sinemada iyiye, doğruya, yararlıya gidebilmeyi uman, umutlanan, gerçekleştirmek için de kendini sinemaya adayan insanlar, birbirlerine kıyasıya

SİNEMATEK

doğruya,
dört in-

arı yazan
arının yu-
ka kalemle-
n derece
doğmuş
dışında,
erine bu
cümleler
niyor.. Ö-
ular. Şe-
gelir, O-
nlaşa ça-
sinematek
birbir-
lardı ki..
siler bir-
gelseler,
üzü-
birbir-
dır.. Ol-
.. Ger-
temiz

birliği-
sinema-
rararhya
mutla-
ğın de
yan in-
yasıya

vruyorlar. Olacak şey değil
bu?

Kişi herşeyi düşünür. Özgür-
dür düşüncelerinde. Ben de
düşünüyorum. Acaba? Aca-
ba bu sayın dostlarımın yap-
tıkları bir DANIŞIKLI DÖ-
ĞÜŞ MÜ?

DÜZENİ KARŞI!...

Nijat Özön kurulu düzenin
karşısında. Bakın dostumuz
YENİ SİNEMA'nın Nisan
1968 sayısında ne diyor:
«... geniş halk yığınlarınca
benimsenmesini sağlayacak
köklü ekonomik ve toplum-
sal koşullar yaratılmadığı i-
çin...» Yani? Bugünkü ko-
şulların değişmesi gerek.

Halit Refiğ ise, ULUSAL Sİ-
NEMA'nın 22/11/1968 gün-
lü sayısında bugünkü düze-
nin karşısında olmakla kal-
mayıp 27 Mayıs devriminin
de karşısına çıkıveriyor ya-
zısıyla: «... 27 Mayıs hare-
ketinin hiç bir ekonomik he-
defi olmayan bir siyasî hu-
kuk hareketi olmaktan öte
geçemediği...»

Anlaşılan yine şu: Koşullar
değişecek!..

Onat Kutlar PAPİRÜS Ni-

san 1968'de diyeceğini açık-
ça söylemiş:

«Bu düzen ekonomik temelle-
ri ile birlikte mutlaka deęiş-
melidir ve deęişecektir. Bu
amaçla yürütölen savaş, git-
tikçe gelişen devrimci poli-
tik eylemin ayrılmaz bir par-
çasıdır ve bu eylemle birlik-
te başarıya ulaşacaktır...»

Kutlar da düzenin, koşulla-
rın karşısında...

Sami Şekeroğlu ise sadece
Türk Sineması'nın karşısın-
da. O da FİLM Dergisinin
12/5/1965 günlü sayısında
diyeceğini demiş: «Yerli si-
nemamıza gelince; bugün o-
na dokunmayı, ona karşı gel-
meyi gereksiz buluyoruz. Kö-
tü bir şeyi kaldırıp atmak i-
çin onun yerine konacak iyi-
yi hazırlamak gerek...» Şe-
keroğlu da Türk Sineması'n-
ın kaldırılıp atılması için,
Türkiye'nin düzeninde bü-
yük değişiklikler gerektiğini
bilmeden yazmadı bu satır-
ları herhalde...

Dostlarımız yeni bir düzen
arıyorlar, değil mi? Acap na-
sıl bir düzen olsa bu?

Bu sorunun cevabı da PAPİ-
RÜS Haziran 1968'de Halit
Refiğ tarafından verilmiş:

SİNEMATEK

«Türk Sineması'nda hiç şüphesiz ekonomik bir düzensizlik ve meslekî bir keşmekeş vardır. Ve bununla savaşılması gerektir. Fakat önce savaşılacak şeyin ne olduğu iyice araştırılmalı ve tespit edilmelidir. Marx batı toplumlarında kapitalist sermayenin emeği sömürdüğünü ispatlamak için «kapital» diye ciltler dolusu hesaplara dayanan bir eser ortaya koymuştu. Türk Sinemasının ekonomisi üzerine böyle bir araştırma eseri meydana getirilmeden sermaye emeği sömürüyor yaygarasıyla ortaya fırlamak Marxizm değil, bir takım demogogların ağzında soysuzlaştırılan Marxizm esnafılığıdır...»

KARL MARX SİNEMA'DA!..

Halit Refiğ'in sözünü ettiği «Marksizm»in ne menem şey olduğunu bir yana bırakıyorum şimdi. Bunu açıklamaktan kaçındığımdan değil, düşünce özgürlüğüne olan aşırı saygımdan yapıyorum. 1969'un ortalarını aşmış bir günde, üstesine o ideolojinin emrettiği düzeni kurmuş bir

memlekette bile insanların özgürlüklerini denli ucuza satılmış olduğunu bilerek bunu yapmaktan gıdan da öteye birşey gerek...

Ama bu ideolojinin Türkiye'ye buluşturulması'nı karşı çıkmama da engel olamaz. Aklımın işi mantığımın çözemediğidir. Özön, Refiğ, ve Şekeroğlu gibi iyi, doğru, yararlı ve ısrarla düzen değişimine gitmeleri, topluma larak geri kalmışlığı sayarken, bizi daha ileriye götürme çabaları meleri neden?

ZİNCİRLER KIRILMIŞKEN...

Bugün Türkiye'ye kurtuluş den gelirse gelsin, Bülent Ecevit'in mesafemizi dalmaktan başka bir şey yapmayacaktır. Söz konusu Türk Sineması'nı korumakla, yeni sinemacılık arasında geçiş yapmak, eoloğunun aşırı söylemeğe başlanabilecektir. Madem ki bu için Türk Sineması'nın günkü durumu ile

SİNEMATEK

bile insan yığın-
lılıklarının ne
atılmış olduğu
nu yapmak say-
ye birşey olsa

ojinin Türk Si-
nema sanatına
da kimse en-
kâhın almadı-
ğın göremediği de
Refiğ, Kutlar
gibi kişilerin
ararını ararken
değişikliğinin
eri, toplum o-
suzluğunu suç
haha da geri-
ması sarfet-

dip», onu yıkmak yerine i-
yiye, doğruya, yararlıya gö-
türmek için «çareler» araştı-
rıp bulmuyoruz. İşte gerçek
Türk insanı yaratma zorlu-
ğu buradadır. Lâf ebeliğin-
den, ona buna, sırasında ken-
dimize çatmaktan, bütün iyi-
liklerimizi, bütün yetenekle-
rimizi harcayıp gidiyoruz.
Biz artık - değeri kurtarma-
ğa değil de, artık değerleri-
mizi Türk insanını kurtar-
mağa harcamış olsaydık,
Türk toplumu bugün çağın-
da yerini bulmuştu bile. Yıl-
lar yılı çenemize, kalemimize,
bilmem neyimize kuvvet ve-
receğimize, « örgütlenme »
sözcüğünü nice miraslar tü-
ketmiş Marx amcanın ideolo-
jisi adına kullanacağımıza,
kendi kendimize saygı gös-
terip Türkçe «birleşmiş» ol-
saydık, çok şeyleri değiştir-
miş olurduk.
Fakat artık burada durma-
mız gerekiyor. Bugün, 27
Mayıs devriminden sonra
zincirleri kırmışken, boynu-
muza yeni bir zincir tak-
mak istemiyoruz. Hele ye-
tişmesini sabırla beklediği-
miz gerçek Türk sinema sa-
natçısının ideoloji cambaz-
lıklarına «kurban» olmasına
kesinlikle karşıyız. Kemal

Tahir'ler, Sencer Divitçioğlu'
lar, Selâhattin Hilâv'lar, Ni-
jat Özön'ler, Halit Refiğ'ler,
Onat Kutlar'lar «karnı tok,
sırtı pek» insanlardır. Yeni
düzende hiç kuşkusuz yer-
lerini çok iyi bulabilecekler-
dir.

Onların Türk insanını tanı-
madıklarına inanamıyorum
ama, tanımıyorlar. Atatürk
«Herşeyi öğrettim, uşaklığı
asla...» derken bu toplumun
karakterini tanıtmıştı. U-
şaklık yapmak, boyunduruk
altına alınmak, özgürlükleri-
mizi bir avuç ideoloji düşkü-
nüne satmak, asla, ama asla
yapamayacağımız şeydir.

TÜRK SİNEMASI'NI SEVELİM.

Ama istediğimiz birşey var.
Özön'ü, Refiğ'i, Kutlar'ı, Şe-
keroğlu nu seviyoruz. Onla-
rın sinemaya kendilerini ger-
çekten adadıklarına da inan-
cımız çok. Bununla beraber,
lütfen bu saygıdeğer insan-
lar gerçeği görsünler artık.
1969'da Türk Sineması da,
Türk toplumu da Türk insa-
nı da, artık yakılmayı, yıkıl-
mayı değil, sevilmeği beklie-
yor.... Hem de iyi, doğru,
yararlı bir sevgi... Bir kere
daha yikiürsak...

SINEMATEK

KİM KİMDİR?

Dergimizin bu köşesinde Türk sinemasının yardımcı oyuncularının kısa biyografilerini bulacaksınız.

Böyle bir konuda biyografiler yazmanın güçlüğünü kabul edersiniz. Elimizde bu konuda kaynak olacak kitap yok. Türk Sineması'nın yardımcı oyuncularıyla hemen hemen kimsecikler ilgilenmemiş. Bu bakımdan, geniş biyografiler hazırlamak isteyenlere yardımcı olabilmesi düşüncesiyle, bu diziyi hazırladık. Sanatçıları teker teker aradık, bulduk. Hayat hikâyelerini kendilerinden sorduk. Biyografileri aldığımız cevaplara göre düzenledik.

HAYATİ HAMZAOĞLU :

1933 yılında Trabzon'da doğdu. Babasının işleri bozulunca İstanbul'a geldiler. Böylece tahsili de yarım kalmış oldu.

Bir gün Yeşilçam'dan tesadüfen geçerken Toygar Belevi ve Fatma Andaç'ın başrollerini paylaştığı «Köy Çocuğu» adlı filmde figüran olarak görev aldı. İşte o zamandan 1957 senesinden bu yana sinemada Hayati Hamzaoğlu.

Şimdiye kadar 40-50 kadar filmde oynadı. Fakat kendisi; «Ben geçmişle övünmem. Henüz arzulağığım rolü oynayamadım. Sinemada çok daha ilerleyeceğim.» diyor.

Bu yıl Antalya film festivalinde Kuyu, Seyit Han, Köroğlu filmlerindeki başarısı ile Altın Koza'ya layık görüldü. Ayrıca bir de brove kazandı.

SINEMATEK

Diğer önemli bazı filmleri şunlar: Yılmaz Güney'le Seyit Han, yine Yılmaz Güney'le Aç Kurtlar (Vizyona girmedi), Orhan Elmas'ın yönetiminde Duvarların Ötesi, Baş aktörün kendisi olduğu Muhterem Nur ve Hülya Koçyiğitle Yılın kadını değil (vizyona girmedi) Ediz Hun'la Kanlı Aşk (vizyona girmedi.)

Hayati Hamzaoğlu sinemanın kendisine temin ettiği gelire geçiyor. Vaktiyle Tepebaşında futbol, Galatada güreş sporu yapan Hamzaoğlu'nun 6 yaşında birde oğlu var. Şimdiki adresi ise şöyle: «Altın Bakkal Babil Sok. No. 39 Harbiye».

HAKKI HAKTAN :

İstanbul'da dünyaya gelen Hakkı Haktan'ın sinemada çok eski bir mazisi var. Sinema severlerin yakından tanıdığı Haktan tiyatrodan sinemaya geçti ve 25 senedir beyaz perdede böylesine eski bir maziyeye rağmen Hakkı Haktan: «Sinemada

arzuladığımı bulamadım.» diyor. Şimdiye kadar oynadığı filmlerin sayısını ise kesin olarak hatırlamakla birlikte şöyle rahatça üç yüzün üstünde olduğunu belirtiyor.

Kendisini sinemaya adanmış olan Haktanın başkaca bir meşguliyeti yok. Geçimini sadece beyaz perdeden temin ediyor.

Hatırladığı bazı filmlerinden birkaçı Susuz Yaz (E. Taş, H. Koçyiğit), Garibanlar Sokağı (İzzet Günay), Evvel Allah Sonra Ben (Uğur Güçlü - Melahat Çehre).

Halen bekâr olan Hakkı Haktan yazmak isteyenler «Kuloğlu Sokak No. 11. Beyoğlu» adresine yazabilirler.

NECİP TEKÇE :

1924 de İstanbulda doğdu. Babasının ölümü üzerine Taksim Lisesi 10. sınıfından ayrıldı.

Sporla yakın bir alakası olan Necip Tekçe 1946-47 sezonunda Fenerbahçe 1. takımında solçuk oy-

SİNEMATEK

nadı. Sivil polislik vazifesinde bulunduğu 10 sene süresince de Emniyet takımında oynadı.

İlk olarak 1964'de «Miras Yedi» filminde oynadı. Şimdiye kadar çevirdiği filmlerin sayısı ise 75. Önemli filmlerinden birkaçını şöyle sıralamak mümkün: Ağla Gözlerim (T. Şoray), Vatan Borcu (N. Sesi-güzel), Vur Emri (A. Işık), Cesur Yabancı (Nazan Şoray), Su Testisi (Tijen Par.)

Necip Tekçe evli ve 10 yaşında Nedime, 9 yaşında Serpil adlı iki kızı var. Ev adresi ise şöyle: «Cihangir, Kumrulu Yokuşu Yolaçar Ap. Daire 6.»

FARUK PANTER :

Faruk Panter Adana'da 1938 de doğdu. Adana'dan İstanbul'a gelişinin bir tek sebebi vardı: Artist olmak. 1954'de Adana'da çekimine başlanan «Gelen Ağlar Giden Ağlar» filminde küçük bir rol aldı. Filmin tamamlanması için filmcilerle birlikte İstanbul'a geldi. Fakat burada işsiz kaldı. Uzun süre parklarda sabahlamak gibi müşkül durumlara düştü. Fakat yılmadı. 1959 da tekrar sinemaya döndü.

Zamanında Türkiyede ilk defa Pankreas güreşleri yapan Faruk Panter, şimdi de sinemada jönlere yardımcı oyunculara, hatta kadın artistlere film sahneleri için Judo, Karate numaraları öğreten hoca durumuna gelmiş. Panter'e sinemanın en iyi kavgacısı diyorlar.

Ufak tefek roller aldığı bütün filmleri dahil şimdiye kadar oynadığı filmlerin sayısı beşyüzü geçkin. Ama iyi filmlerinden bazılarını şöyle sıralıyor: Maskeli Beşler (T. Yiğit), Yedidağın Aslanı (Y. Güney), Kızıl Maske (İrfan Atasü), Kara Kartal (E. Kolçak), Yiğit Kanı (K. Tibet).

Geçimini sinemadan temin eden Faruk Panter evli ve ikisi kız biri erkek 3 çocuk babası. «Örnektepe-de Etibank Cad. Aşkım Sok. No. 6» da oturuyor.

AS İlân fiyatları :

Arka Kapak (3 renkli)	1.500 LİRA
Kapak içleri	750 »
İç sayfalar	300 »
Yarım sayfa	150 »
Çeyrek sayfa	100 »

SİNEMATEK

adana'da 1938 de
İstanbul'a gelişi-
vardı: Artist ol-
da çekimine baş-
ar «Giden Ağlar»
rol aldı. Filmin
filmcilerle bir-
di. Fakat bura-
süre parklar-
müşkül durum-
madı. 1959 da
di.

mede ilk defa
apan Faruk
mada jönlere
hatta kadın
ri için Judo,
ten hoca du-
e sinema-
rlar.

ği bütün
adar oyna-
vüzü geç-
bazılarını
beşler (T.
(Y. Gü-
tasu), Ka-
Eğit Kani

ın eden
sız biri
mektepe-
No. 6»

Kapak Fotoğrafları :

Ön kapak :

OYUN BİTTİ (Marceau-Cocior Production) P. Mc Enery - J. Fonda

SANA YÂR OLAMAM (Erman Film) A. Mekin - E. Bender

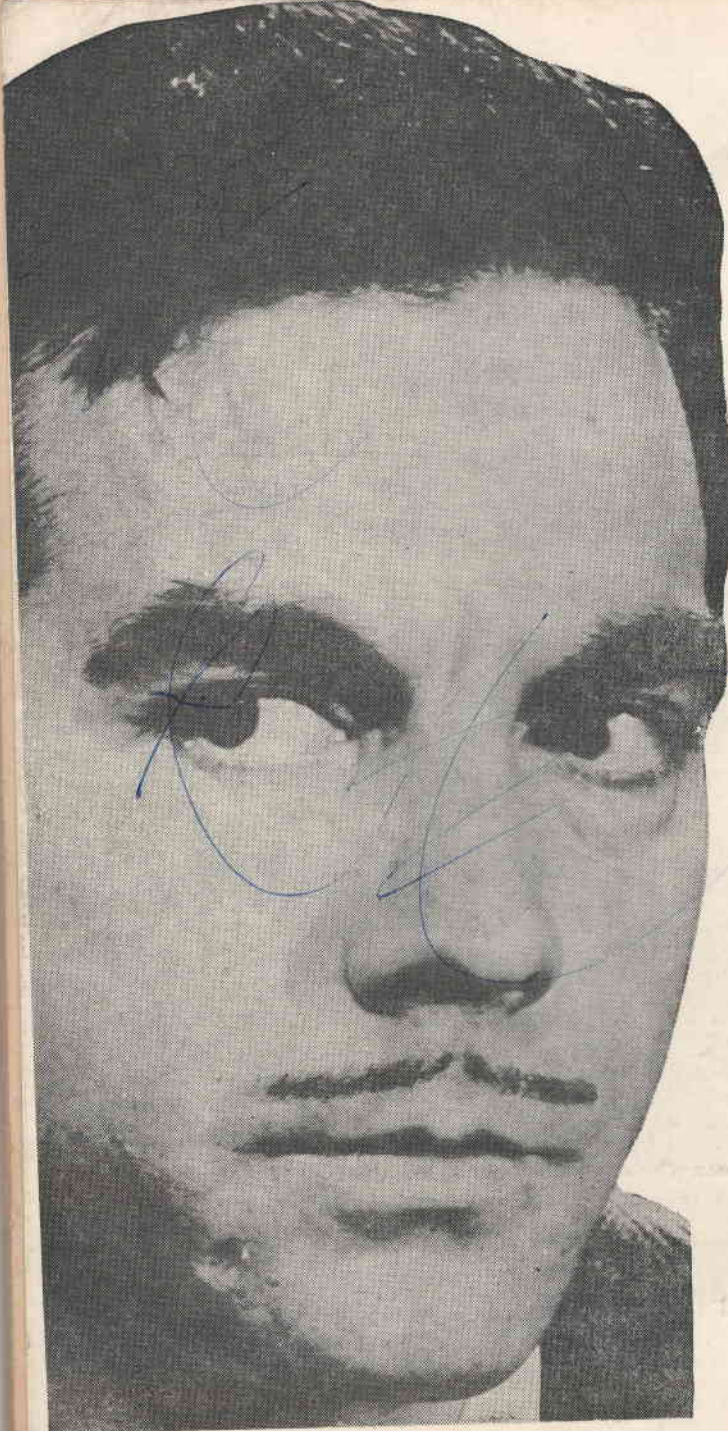
ZEHİRLİ HAYAT (Kare Film) E. Bora - D. Devrim.

Arka kapak :

MACERALAR KIRALI (Saner Film) A. IŞık.

SİNEMATEK

KIRAL'A
EVET !..
HAYIR !..

Fiyatı 5 Liradır.